

Засновник: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць. **Головний редактор** Т. Гранчак, д-р наук із соц. комунікацій, ст. наук. співроб., заввідділу політологічного аналізу. **Редакційна колегія:** Л. Чуприна, заввідділу оперативної інформації, Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова.

Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz2004@ukr.net, www.nbuv.gov.ua. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

№ 18

ЗМІСТ

Коротко про головне

Конституційна Комісія ухвалила проект змін до Конституції України в частині правосуддя

Антикорупційна реформа вже цього року має дати перші результати – Президент на засіданні Національної ради реформ

Аналітика

Потіха А.

Початок кампанії з підготовки і проведення місцевих виборів

Павленко М.

Реформа децентралізації: надії, перестороги і виклики

Закіров М.

Нова Воєнна доктрина України: думки, оцінки, прогнози

Партійна позиція

Ворошилов О.

Радикальна партія О. Ляшко: опозиційна політсила?

В об'єктиві – регіон

Якименко Ю.

Старт избирательной кампании в Харькове: особенности и перспективы

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Аерокосмічна і авіаційна галузі

Практичні впровадження науково-дослідних

і проектно-технічних напрацювань

Інноваційні розробки та технології

Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Охорона здоров'я

Наукові видання

Наука і влада

Проблеми інформатизації

Матеріали до Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація»
(м. Київ, НБУВ, 6–8 жовтня 2015 р.)

Пригорницька О.

Особливості аналітичної роботи з регіональними ЗМІ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Бібліотека XXI століття: перспективи та інновації»
(м. Київ, КНУКіМ, 23–24 квітня 2015 р.)

Пестрецова О.

Бібліотечні проекти з надання доступу до офіційної інформації

Берегельський А.

Візуальна аналітика як метод узагальнення великих потоків даних

До уваги держслужбовця

Шевченко Ю.,

Радченко В.

Міжнародний захист біженців

Біженці та вимушені переселенці: зарубіжний досвід

Бібліографія (1992–2015 рр.)

Коротко про головне

Конституційна Комісія ухвалила проект змін до Конституції України в частині правосуддя

4 вересня 2015 р. у Верховній Раді України відбулося чергове засідання Конституційної Комісії, на якому більшістю голосів було ухвалено проект змін до Конституції України в частині правосуддя та прийнято рішення направити його до Венеціанської комісії для отримання остаточного висновку.

Серед пропонованих новацій:

- внесення до ст. 55 розд. II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» норми про те, що кожному гарантується право звернутися з конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, передбачених Конституцією, та в порядку, визначеному законом;

- виведення зі ст. 85 розд. IV «Верховна Рада України» положень про можливість висловлення Верховною Радою недовіри Генеральному прокуророві України, що має наслідком його відставку з посади, та стосовно компетенції Верховної Ради щодо звільнення з посад третини складу Конституційного Суду України;

- виведення зі ст. 106 розд. V «Президент України» норми стосовно компетенції Президента України щодо звільнення з посад третини складу Конституційного Суду України;

- внесення до ст. 124 розд. VIII «Правосуддя» норми щодо можливості визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду на умовах, передбачених Римським статутом Міжнародного кримінального суду;

- зміна норми ст. 126 розд. VIII «Правосуддя» про неможливість затримання або арешту судді до винесення обвинувального вироку судом без згоди Верховної Ради України на норму про те, що суддя не може бути затриманий чи утримуватися під вартою до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час вчинення або безпосередньо після вчинення злочину, без згоди Вищої ради правосуддя тощо.

З текстом пропонованих змін до Конституції в частині правосуддя можна ознайомитися за посиланням: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/34122.pdf> *(Офіційний веб-портал Верховної Ради України (http://www.rada.gov.ua/news/Novyny/115705.html). – 2015. – 16.09).*

Антикорупційна реформа вже цього року має дати перші результати – Президент на засіданні Національної ради реформ

Президент П. Порошенко на засіданні Національної ради реформ, яка обговорює питання антикорупційної реформи, заявив, що законодавча база для боротьби з корупцією створена, на черзі – створення відповідної

інфраструктури та формування антикорупційних кадрів. Глава держави підкреслив, що саме антикорупційну реформу більш за всі інші чекають люди.

«В основному, ми сформувавши законодавчу базу для боротьби з корупцією. Зараз необхідно створити відповідну інфраструктуру і на засадах жорсткого прозорого конкурсного відбору сформувати кістяк чесних і непідкупних правоохоронців, не здатних продатися і готових іти до кінця, яким не буде перешкоджати ні політичний тиск, ні відсутність політичної волі, забезпечити ефективну патріотичну і професійну роботу», – наголосив П. Порошенко.

«Ми повинні забезпечити швидкий та ефективний старт Національного антикорупційного бюро, якнайшвидше сформувати антикорупційну прокуратуру», – заявив Президент, висловивши впевненість, що це буде зроблено до кінця року, а антикорупційний прокурор буде затверджений уже в листопаді. «Детективи можуть готувати відповідні напрацювання, щоб вже цього року мати перші результати своєї роботи», – зазначив П. Порошенко. Президент відзначив важливість зроблених інституціональних кроків – створення Національного антикорупційного бюро та антикорупційної агенції, початок набору нових прокурорських кадрів.

Глава держави привітав рішення Верховної Ради, яка делегувала своїх представників до комісії, яка має визначити керівництво спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Президент відзначив той факт, що фракція, яка представляє «Блок Петра Порошенка», проголосувала за представників, які часто критикують його. «Насправді, критикувати легко, а об'єднатися і спільно працювати на загальний результат, – це правильний крок», – підкреслив П. Порошенко.

Серед успішних антикорупційних кроків глава держави назвав роботу волонтерського десанту в Міністерстві оборони, а також перехід на систему допорогових електронних закупівель, у яких лідерство так само тримають військове відомство та Міністерство інфраструктури.

«Закон про посилення прозорості у сфері відносин власності прискорює створення дієвої системи запобігання корупції. Він посилює фінансовий контроль за активами і доходами чиновників. Доступ до реєстрів власників рухомого та нерухомого майна відкриється на початку жовтня, і ми не допустимо перенесення цього терміну», – зазначив Президент.

Утім, зазначив глава держави, війну проти корупції ми почали, але відчутних перемог у ній ми ще не отримали. «Сьогодні наше завдання провести огляд сил, уточнити і деталізувати план нашого спільного генерального наступу», – закликав Президент членів Нацради реформ.

«Викривати, звільняти і навіть затримувати, так само, які порушувати кримінальні справи, – цього вже недостатньо. Ці звіти приймати більше не будемо. Український народ справедливо вимагає суворого і невідворотного кримінального покарання за корупційні дії. Корупціонери мають опинитися за ґратами», – заявив П. Порошенко.

Глава держави відзначив у цьому контексті роль суддів, які самі часто густо є корумпованими, і звернувся до народних депутатів із закликом разом із проектом змін, напрацьованим Конституційною Комісією, який направлений на

аналіз до Венеціанської комісії, надіслати також на оцінку пропозиції громадських організації, які передбачають радикальне оновлення суддівського корпусу.

Зазначивши, що СБУ, Генеральна прокуратура зараз затримують у десятки разів більше хабарників, ніж раніше, Президент наголосив: «Головне, щоб корупціонери в судовому порядку несли покарання відповідно до нашого законодавства». «Ми маємо все зробити, щоб не допустити втрати віри у ефективну боротьбу з корупцією, забезпеченням відповідного результату», – підкреслив Президент.

Глава держави закликав Верховну Раду на найближчих пленарних засіданнях розглянути та ухвалити закон, який заборонить відпускати під заставу державних службовців, у першу чергу найвищого рангу, підозрюваних в корупції. «Одна-дві ночі в слідчому ізоляторі, потім – під заставу, потім – на волі... Це – не той крок, який має бачити Україна», – заявив Президент.

Президент наголосив на тому, що антикорупційна реформа не повинна зводитися лише до того, щоб посадити хабарників. Вона також передбачає запобігання корупційним правопорушенням, усунення можливостей і підстав брати хабарі. «Це ще й інформування та виховання, тобто зміна парадигми у громадян та бізнесу на таку, коли корупція є небезпечною та етично неприйнятною. Толерантність до корупції в суспільстві має бути реально нульова», – заявив П. Порошенко.

Президент зазначив, що результати антикорупційної реформи мають відчуті і українці, і наші закордонні партнери, і, як результат, – інвестори, які почнуть активно вкладати гроші в українську економіку, що сприятиме подальшому економічному зростанню.

Президент окремо зупинився на Законі про бюджетне фінансування політичних партій, наголосивши, що, якщо Верховна Рада ухвалить відповідний закон, він підпише його без зволікань. «Для країни дешевше утримувати партії бюджетним коштом, ніж нести колосальні збитки від політичної корупції, спричиненої матеріальною залежністю партійних проектів від олігархічних структур», – заявив П. Порошенко.

Президент привернув увагу міністра економічного розвитку та торгівлі до необхідності прискорити процес дерегуляції. «Чим менше роль держави в економіці і житті людини, тим менше можливостей у чиновника вимагати хабар», – наголосив Президент.

«Продовжую наполягати на якнайшвидшій чесній та прозорій приватизації державних підприємств. Бо збитки від державних підприємств дістаються державі, а прибутки фінансують корупцію», – заявив П. Порошенко, додавши, що відносить себе до тієї економічної школи, яка вважає, що держава априорі не може бути ефективним власником. «Я переконаний, що уряд є одноступенем щодо приватизації, і немає виправдання, що Парламент не приймає відповідних рішень, блокуючи ці надзвичайно важливі процеси», – наголосив глава держави.

Говорячи про питання оплати праці державних службовців, Президент наголосив: «Ми не настільки багата країна, щоб мати таких дешевих

чиновників. Корупційні ризики від такої політики є надто високими. Або ми навчимося чесно говорити з людьми, або ми самі переходимо по цей бік тіньової економіки».

Щодо скасування депутатської недоторканності, Президент зазначив, що ініційований ним проект змін до Конституції отримав позитивний висновок Конституційного Суду і якимось чином зник в архівах Верховної Ради. «Я наголошую, що це має бути політична відповідальність кожного народного депутата по виконанню тих зобов'язань, які вони обіцяли виборцям, коли йшли на вибори, – заявив Президент, зазначивши, що така ж сама ситуація – із суддівською недоторканністю. – Генеральна прокуратура не повинна зупинятися і має робити максимум, щоб в Україні не залишалось людей, які б мали “парасольку” від переслідувань за скоєні правопорушення» (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/antikorupcijnna-reforma-vzhe-cogo-roku-maye-dati-pershi-rezul-35996>). – 2015. – 18.09).

Аналітика

А. Потіха, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Початок кампанії з підготовки і проведення місцевих виборів

5 вересня 2015 р. в Україні розпочався процес підготовки до чергових виборів депутатів місцевих рад і сільських, селищних, міських голів 25 жовтня 2015 р. Відповідну постанову № 209 від 29 серпня 2015 р. ухвалила Центральна виборча комісія.

У документі зазначено, що постановою Верховної Ради України № 645-VIII призначено чергові вибори депутатів місцевих рад і сільських, селищних, міських голів на всій території України, крім депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів усіх місцевих рад та усіх сільських, селищних, міських голів на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим і Севастополя, а також депутатів усіх місцевих рад і усіх сільських, селищних, міських голів в окремих районах, містах, селищах та селах Донецької й Луганської областей, які на територіях, визначених відповідно до Постанови Верховної Ради України від 17 березня 2015 р. № 252-VIII «Про визначення окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, в яких запроваджується особливий порядок місцевого самоврядування», і які визнано тимчасово окупованими територіями відповідно до Постанови Верховної Ради України від 17 березня 2015 р. № 254-VIII «Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями».

За узгодженим планом усі партії, які готові взяти участь у виборах, до 19 вересня повинні були подати до ЦВК копії рішення вищого керівного органу

партії про участь її місцевих організацій у відповідних виборах разом з копіями свідоцтва про реєстрацію партії та її статуту. Висунення кандидатів у депутати місцевих рад, а також на посади сільських, селищних, міських голів розпочалося з 21 вересня. Подання до територіальної виборчої комісії документів для реєстрації відповідних кандидатів триватиме до 30 вересня. До 1 жовтня відповідні територіальні виборчі комісії повинні ухвалити рішення про реєстрацію кандидата (кандидатів) у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови або про відмову в реєстрації.

Передвиборна агітація розпочинається з наступного дня за днем прийняття відповідною територіальною виборчою комісією рішення про реєстрацію кандидатів, а завершитися має о 24:00 останньої п'ятниці перед днем голосування – до 24:00 23 жовтня 2015 р. включно.

Представники влади запевняють, що зроблять усе можливе, щоб не допустити порушень законодавства під час виборчої кампанії. Зокрема, глава Служби безпеки України В. Грицак запевнив, що безпека під час проведення місцевих виборів буде забезпечена. Про це він заявив у коментарі Аналітичній службі новин. «Повірте, ми робимо все для цього», – наголосив В. Грицак.

Проте в Комітеті виборців України вважають, що порушення все ж будуть, і вони розпочалися ще до офіційного старту виборчої кампанії. Як зазначив генеральний директор Комітету виборців України О. Кошель, основною проблемою передвиборної кампанії був підкуп виборців потенційними учасниками виборчих перегонів. За його словами, такі висновки можна зробити на основі моніторингу підготовки політичних партій та потенційних кандидатів на місцевих виборах, який було проведено регіональними представниками КВУ упродовж червня – серпня 2015 р. «Проблема підкупу на сьогодні лишається однією з головних. Вона проявляється у кількох складових. Політичні партії проводять кампанії, які можна умовно назвати кампанії добрих справ. Вони надають підтримку соціально незахищеним верствам населення, школярам, встановлюють дитячі майданчики, спортивні майданчики, ремонтують під'їзди, надають безкоштовний транспорт, але і технології добрих справ, і роздача добровольчих пакетів... входять до категорії підкупу виборців», – зазначив О. Кошель.

При цьому він наголосив, що представники КВУ не можуть подібні дії назвати підкупом, а просто неналежною роботою політичних партій. «У нас склалося враження, що у ряді регіонів ряд потенційних кандидатів вирішили масово скупити голоси виборців ще до офіційного старту виборчої кампанії», – наголосив О. Кошель.

Він повідомив, що КВУ звертався до ВР з тим, щоб невідкладно були прийняті зміни до законодавства, «які більш чітко розтлумачать поняття «підкуп виборців». «Таким чином ми дамо правоохоронним органам певний інструментарій для того, щоб можна було на кілька порядків зменшити масштаби підкупу на місцевих виборах», – вважає директор Комітету виборців України.

Разом з тим він наголошує, що ця виборча кампанія буде короткою й більшість політиків перебувають у стані розгубленості, адже вони до кінця не

можуть розібратися з виборчим законодавством, відповідно, якимось вибудувати кампанію та розставляти акценти.

Щоправда, на думку експерта, новий закон має певні переваги, зокрема запровадження виборів мерів великих міст у два тури, гендерні квоти й перспективу розвитку партій на місцевому рівні. Але після місцевих виборів стартує кількарічний процес виборів у об'єднаних територіальних громадах. Відповідно до існуючого Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» може виникнути абсурдна ситуація, коли громадяни виберуть сільські ради та їхніх голів, а через кілька тижнів можна проводити вибори об'єднаних територіальних громад. «Я навіть бачив повідомлення, що в одній із територіальних громад Хмельниччини вибори планують призначити на 1 листопада. Тобто обрана на виборах місцева влада працюватиме менше тижня», – заявив О. Кошель.

У свою чергу координатор Громадянської мережі «Опора» О. Айвазовська звертає увагу на деякі негативні положення закону про вибори, який, на її думку, не реалізовує ряду важливих завдань: не запроваджено виборчої системи з відкритими списками, система породжує проблему різної ваги мандата для кандидатів, які балотуватимуться в різних територіальних округах. «Також порушено принцип рівних умов для кандидатів, які вестимуть кампанії в різний спосіб, за різних умов, на різних територіях, але їхній результат порівнюватиметься між собою», – наголосила О. Айвазовська.

Заступник голови Центральної виборчої комісії А. Магера також вважає, що закон не досконалий і має декілька негативних нюансів. Зокрема, на його переконання, проблема полягає в тому, наскільки будуть реалізовані конституційні положення, наприклад щодо статусу міських і районних рад як не представницьких органів обласних і районних громад, яких не існує в природі просто, а як представницьких органів, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ і міст, відповідно, області і району. Закон цього не враховує. Крім того, місцеві організації політичних партій монополізували право на висунення кандидатів у всі без винятку місцеві ради, крім сільських і селищних. «Третій момент – різко піднятий виборчий бар'єр (від 3 до 5 %). І ніхто толком не пояснив, для чого це зробили», – зазначив А. Магера.

Експерти вважають, що на цих виборах активно використовуватимуться дві головні технології: пряма політична реклама, адже після 25 вересня всі головні політсили з'являться на екранах, увімкнуть потужну агітацію, після чого виборець орієнтуватиметься не на обличчя кандидата, який представлений у окрузі, а на партійний бренд. Крім того, існує ймовірність прямого й непрямого підкупу.

Проте, як зазначив О. Кошель, «чернігівський варіант» масово не використовуватимуть на місцевих виборах, адже політикам не вигідно прямо підкуповувати виборців, коли працюють політичні бренди. «Ця виборча система значно знижує рівень конкуренції, адже тепер кандидатаві потрібно не перемогти свого опонента, а набрати якомога більшу кількість голосів, щоб потрапити у прохідну частину виборчого списку», – наголосив експерт.

Тому, на його думку, на цьому етапі «вмикається» технологія «докупування голосів»: кандидат розуміє, що 10 % голосів він отримає автоматично за рахунок бренду своєї політсили, тому докуповує ще кілька сотень голосів виборців, щоб просунути вище у виборчому списку.

Разом з тим, як вважають деякі експерти, зниження загального рівня життя та економічна криза призвели до того, що кандидатові вигідніше й простіше просто скупити голоси виборців, ніж проводити повноцінну кампанію. Зокрема, про це говорить директор Інституту глобальних стратегій В. Карасьов, який вважає, що не тільки кандидатові вигідніше купити електорат, але і виборець сьогодні краще продасть свій голос. Адже йдеться про вибори в умовах зубожілого суспільства. «Коли є армія бідних, завжди знайдеться “маршал гречка”. Боротися з цим адміністративними чи кримінальними методами можна, але неефективно. Бо коріння підкупу в невірі людей, що політики можуть зробити їхнє життя кращим», – наголосив В. Карасьов.

Експерти не виключають і використання адмінресурсу, який можуть «включити» на останніх етапах кампанії у вигляді залучення держслужбовців і проведення агітації. Проте сумарно це не дасть більше 3–5 % голосів.

При цьому експерти скептично ставляться до нещодавнього підвищення соцвиплат на 100–150 грн як до чинника підвищення рейтингу провладних кандидатів на майбутніх виборах. Адже голос на виборах коштує значно більше, пояснюють вони. Тим паче, для влади будь-яке коливання цін чи курсу валют може обернутися електоральними втратами.

Разом з тим, як зазначає О. Айвазовська, досі жодним чином не регламентовано поняття адміністративного ресурсу, яке стало прозою виборів в Україні. Відповідальність для державних службовців може бути доволі примарною та малоймовірною. «Підкуп виборців регулюється і законом, і Кримінальним кодексом, але пов'язати псевдоблагодійну діяльність із виборчою кампанією доволі складно. Точніше, всі усвідомлюють прямий зв'язок, але доводити його в суді – справа неперспективна», – вважає експерт.

Деякі експерти навіть звинувачують представників влади в закулісних торгах заради досягнення мети на виборах. Зокрема, глава Спілки молодих політологів України А. Єременко, не приводячи конкретних аргументів, заявив, що жителі Харкова розплачуватимуться за угоду «по продажу міста» українському підприємцеві І. Коломойському.

За його словами, до того, що не зареєстрували Опозиційний блок в Харкові, «доклав руку» особисто М. Добкін.

А. Єременко вважає, що М. Добкін свідомо затягнув реєстрацію, рішення юридичних формальностей так, щоб партія не пройшла. «З першого погляду достатньо дивне рішення – ховати власну партію в її базовому регіоні. Однак все стає на свої місця, якщо вчитатися в соціологію, яка показує, що практично всі прихильники Опоблоку в Харкові струнками рядами проголосують за ту партію, яку очолить Кернес. А Добкін з Кернесом, як відомо, давні партнери», – зазначив А. Єременко.

Він також наголосив, що Г. Кернес вирішив висуватися від партії «Відродження», а це «просто ще один проект Коломойського». «Те, що Ігор

Валерійович веде жорсткий торг з київською владою, далеко не новина. Іноді, звичайно, сторонам доводиться демонструвати силу (наприклад, це було в день прийняття проекту Конституції), але в цілому, як і належить серйозним бізнесменам, Коломойський з Порошенком воліють обмежуватися не повноцінною війною на знищення, а торгом, з розміном різних фігур. І такою фігурою став Харків», – заявив експерт.

При цьому він робить висновки лише на підставі власних роздумів і не конкретизує, що він мав на увазі, зазначаючи, що «сторонам доводиться демонструвати силу», причому саме в день прийняття проекту Конституції.

У такому ж дусі експерт запевняє, що «Добкін фактично знищує Опозиційний блок, а всі голоси переходять до Кернеса». Він спрогнозував, що «Солідарність» виставить на пост мера задалегідь дуже слабого кандидата, що призведе не тільки до збереження мерської посади за Г. Кернесом, але й до втрати частини голосів президентською партією.

Прогноз уже частково справдився. Днями стало відомо, що Блок Петра Порошенка висуває в мери Харкова О. Давтяна. Це відверто слабкий кандидат. Схоже, БПП не планує всерйоз боротися за пост мера Харкова і відверто підіграє чинному меру Г. Кернесу.

Як би дивно це не виглядало, але, схоже, мер Харкова Г. Кернес на разі влаштовує Президента П. Порошенка і між ними існують певні домовленості.

Виборців «переконують» у безальтернативності Г. Кернеса й неминучості його перемоги вже в першому турі. Подібна політтехнологія була використана командою П. Порошенка під час президентських виборів 2014 р. Тоді виборців переконували, що в П. Порошенка найвищий рейтинг і він переможе в будь-якому випадку. Відповідно, краще, щоб переміг уже в першому турі. «Таким чином, партія Кернеса отримує переважну більшість голосів і відповідно мандатів у місцевій раді. Далі Кернес очолює партію Коломойського, який проводить за списками до міськради своїх людей», – наголосив А. Єременко.

На його думку, таким чином величезне місто, яке перебуває у фокусі особливої уваги, повністю віддають у руки чужого йому фінансово-промислового угруповання. «Чим розплатився І. Коломойський за такий кульбіт з Порошенком, скоро стане зрозуміло. Можливо, “1+1” перестане вести кампанію акцентування на невдачах Саакашвілі, можливо, послабиться медіатиск на київського мера... Можливо все. У Коломойського безліч механізмів. Але розплачуватися за угоду будуть харків'яни», – вважає глава Спілки молодих політологів України.

Експерти, аналізуючи ситуацію, намагаються спрогнозувати перебіг і результати виборчих перегонів. Як зазначив В. Фесенко, директор Центру прикладних політичних досліджень «Пента», представники нових непарламентських політичних сил мають істотні шанси на перемогу на майбутніх місцевих виборах. За його словами, згідно із соціологічними дослідженнями Київського міжнародного інституту соціології, проведеного в кінці червня – початку липня, представників парламентських політичних сил готові підтримати менше 45 % виборців. «Відповідно, потенційна ніша для нових непарламентських політичних сил – понад 50 % виборців. Їхні

представники мають суттєві шанси на перемогу на майбутніх місцевих виборах. Звичайно, цим шансом потрібно скористатися ще, але передумови для цього існують», – наголосив В. Фесенко.

При цьому він зазначив, що на майбутніх місцевих виборах довіру виборців отримають ті партії, які матимуть у своїх лавах авторитетних місцевих лідерів. «Місцеві вибори завжди відрізняються тим, що на них досить результативні ті політичні сили, які спираються на місцевих лідерів, на лідерів громадської думки, на місцевих керівників, тих, кого люди знають у себе в регіоні і кому вони довіряють», – підкреслив експерт.

За його словами, так було на минулих місцевих виборах у 2010 р. у Вінниці, де В. Гройсман, будучи мером Вінниці, зі своєю маловідомою партією «Совість України» з величезною перевагою виграв вибори. Як приклад політичної сили, яка має такі шанси, В. Фесенко назвав партію «Наш край». «В партію увійшло багато діючих мерів і місцевих лідерів, яким довіряють виборці. Наприклад, у Харкові – О. Фельдман, серед мерів – Хотлубей в Маріуполі, Гранатуров в Миколаєві, колишній мер Херсона Сальдо, який 10 років очолював місто...» – зазначив експерт.

Він упевнений, що в місцевих виборах братимуть участь представники й інших нових політичних сил та об'єднуюватимуть місцевих лідерів. «Саме серед них слід очікувати переможців майбутніх виборів», – вважає В. Фесенко.

У свою чергу, як зазначає політичний експерт О. Голобуцький, результати місцевих виборів обіцяють стати холодним душем для учасників коаліції. Щоб не позбутися місць у парламенті, їм доведеться зберегти більшість.

На його думку, проекти місцевих лідерів мають усі шанси потіснити на виборах загальнонаціональні сили. «Як показують опитування, партії місцевих еліт користуються більшою популярністю, ніж парламентські партії. Це може призвести до того, що партії Верховної Ради опиняться в місцевих радах у меншості або ж взагалі не потраплять до місцевих органів влади. Особливо це актуально для Сходу і Півдня України», – вважає О. Голобуцький.

Він прогнозує, що парламентські партії, отримавши низькі результати на місцевих виборах, почнуть побоюватися програшу на виборах до Верховної Ради й намагатимуться зберегти коаліцію, щоб не допустити розпуску парламенту.

О. Голубицький не виключає, що загроза втратити представництво в місцевих радах стоїть і перед Опозиційним блоком.

За його словами, про зростання довіри до партій місцевих еліт говорять соцдослідження електоральних настроїв у Херсоні. «Найвищий рейтинг на виборах мера – понад 25 % – у представника партії “Наш край” В. Сальдо. Його найближчий суперник В. Миколаєнко йде на вибори від блоку свого імені. Представники ж парламентських сил не набирають і 5 %», – зазначив експерт.

Він вважає, що популярність представників місцевих еліт пояснюється тим, що парламентські партії не запропонували виборцям лідерів, які б користувалися довірою на місцях. Крім того, як показують результати соціологічного дослідження, проведеного у Херсоні Інститутом соціальних технологій «Соціополіс» на замовлення Агентства моделювання ситуацій з 3 по

7 вересня 2015 р., за партію «Наш край» на виборах до міської ради Херсона готові проголосувати 16,3 % опитаних, за Блок В. Миколаєнка – 14 %. Рейтинг парламентських партій не дотягує до 10 %.

Проте, за даними соціологічних досліджень, у Центрі України ситуація трохи інша. Зокрема, у Києві «старі» політичні лідери ще мають значну підтримку потенційних виборців. Як інформують ЗМІ, 25,1 % опитаних Центром соціальних досліджень «Софія» підтримали б чинного мера В. Кличка на виборах мера Києва. Також 13,1 % респондентів готові підтримати депутата Київської міської ради О. Омельченка та 9,7 % – позафракційного депутата Верховної Ради Б. Березу. За экс-голову Київської міської державної адміністрації В. Бондаренка готові проголосувати 6,8 % респондентів, за представника партії «Опозиційний блок» О. Пузанова – 3,1 %. Інші потенційні претенденти на посаду столичного голови мають підтримку менше 3 %. При цьому 2,7 % респондентів відповіли, що проголосували б проти всіх, а 10 % поки не визначилися. Опитування проводилося з 8 по 11 вересня.

У цілому ж, більшість експертів наголошують на тому, що, на відміну від виборів до парламенту, участь у яких часто потребує від кандидатів неабиякого фінансового, медійного та іміджевого ресурсів, місцева кампанія дає значно більше шансів потрапити до влади «новим обличчям». Імовірно, значних успіхів досягнуть представники волонтерського руху, який виник в Україні під час Євромайдану, громадські активісти, ветерани АТО. Вихідці з усіх цих середовищ на нинішніх виборах мають можливість увійти до новообраних місцевих рад або ж сформувати дієві структури контролю за їхньою діяльністю. Як наголошують експерти, уже на сьогодні в багатьох регіонах України починають заявляти про себе нові локальні політичні ініціативи з «новими підходами».

Разом з тим про оновлення своїх лав на місцях заявляють і «старі» учасники політичного процесу.

Отже, місцеві вибори можуть стати тестом на стан політичної культури українського суспільства та справжнім випробуванням для правоохоронних органів. Безпосередньо перебіг виборчої кампанії та її результати покажуть, чи готові громадяни України протистояти «брудним» передвиборним технологіям, а правоохоронці – дієво їм запобігати й карати «виборчих шахраїв» *(Статтю написано з використанням інформації таких джерел: В Україні сьогодні стартує виборча кампанія по місцевим виборам // <http://www.rbc.ua/ukr/news/izbiratelnaya-kompaniya-mestnym-vyboram-startuet-1441095166.html>. – 2015. – 5.09; КВУ вважає основною проблемою передвиборчої кампанії підкуп виборців // <http://newsru.ua/ukraine/07sep2015/podkup.html>. – 2015. – 7.09; Виборча кампанія-2015: особливості і загрози // <http://persha.kr.ua/vibocha-kampaniya-2015-osoblivosti-i-zagrozi>. – 2015. – 4.09; Глава СБУ: Безопасность во время проведения местных выборов будет обеспечена // <http://asn.in.ua/ru/news/news/12413-glava-sbu-bezopasnost-vo-vremja-provedenija-mestny.html>. – 2015. – 10.09; Понад 50 % виборців можуть проголосувати за нові місцеві проекти //*

http://espreso.tv/news/2015/09/04/bilshe_50_vyborciv_mozhut_progolosuvaty_za_novi_miscevi_proekty_ekspert. – 2015. – 4.09; Кличко на выборах мэра готов поддержать каждый четвертый киевлянин, – опрос // <http://newsoboz.org/politika/kazhdyy-chetvertyi-gotov-progolosovat-za-klichko-na-vyborah-14092015193442>. – 2015. – 15.09; Политолог: Порошенко отдал Харьков Коломойскому // <http://glavcom.ua/news/325634.html>. – 2015. – 17.09; Партийна риторика національного рівня має сенс на цих виборах, бо люди не розуміють компетенції місцевої влади – експерт // <http://www.5.ua/Mistsevi-vybory2015/Partiina-rytoryka-natsionalnoho-rivnia-taie-sens-na-tsykh-vyborakh-bo-liudy-ne-rozumiiut-kompetentsii-mistsevoi-vlady--ekspert--93101.html>. – 2015. – 14.09).

М. Павленко, власкор СІАЗ НБУВ

Реформа децентралізації: надії, перестороги і виклики

Проблема децентралізації у новітній історії України має тривалу історію. Проте ніколи ще вона не наповнювалася таким драматизмом. Активне обговорення законопроекту № 2217-а про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади, яке тривало протягом останнього часу, виявило широку і різнобарвну палітру думок – від схвалення й підтримки до жорсткої критики і намагання активної протидії. Це і не дивно з огляду на важливість самого документа і його потенційне значення для подальшого розвитку країни. «Метою політики у сфері децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація повною мірою положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування», наголошується в пояснювальній записці (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812).

Отже, запропоновані зміни мають стати ще одним кроком до наближення України до європейських стандартів і виправдання надії про європейське майбутнє нашої держави.

Законопроект № 2217-а передбачає суттєві зміни адміністративно-територіального устрою України. Зокрема, первинною одиницею в системі адміністративно-територіального устрою України має стати громада. Передбачається утворення виконавчих органів місцевого самоврядування громади, які є підконтрольними і підзвітними раді громади. При цьому голова громади головує на засіданнях ради громади, очолює виконавчий орган місцевого самоврядування громади. У свою чергу районна рада, обласна рада обирає зі свого складу відповідно голову районної ради, голову обласної ради, який очолює виконавчий комітет ради.

Важливою складовою реформи є впровадження бюджетної децентралізації.

Органи місцевого самоврядування отримують матеріальну й фінансову самостійність, основу якої становитимуть земля, рухоме і нерухоме майно, природні ресурси, інші об'єкти, що є в комунальній власності територіальної громади; місцеві податки й збори, частина загальнодержавних податків та інші доходи місцевих бюджетів.

Поряд з тим у законопроекті № 2217-а передбачено створення своєрідної системи стримувань і противаг, однією з ключових ланок якої стає посада префекта, що впроваджується в Україні вперше. Згідно зі статтею 118, «виконавчу владу в районах і областях, у Києві та Севастополі здійснюють префекти». Префект є державним службовцем, якого призначає і звільняє Президент України за поданням Кабінету Міністрів України. Префект під час здійснення своїх повноважень відповідальний перед Президентом України, підзвітний та підконтрольний Кабінетові Міністрів України. Особливості здійснення виконавчої влади в Києві та Севастополі визначаються окремими законами. Відповідно до покладених на префекта обов'язків з нагляду за додержанням Конституції і законів України органами місцевого самоврядування, префект зупиняє дію актів місцевого самоврядування з мотивів їх невідповідності Конституції чи законам України з одночасним зверненням до суду.

Крім того, законопроектом враховано Комплекс заходів з виконання Мінських домовленостей від 12 лютого 2015 р. Відповідно до нього в законопроекті передбачено, що особливості здійснення місцевого самоврядування в окремих районах Донецької і Луганської областей визначаються окремим законом.

Розробники законопроекту зазначають, що запропоновані в ньому зміни повністю відповідають європейським та міжнародним стандартам, враховують відповідні висновки й зауваження Венеціанської комісії та дадуть змогу забезпечити спроможність місцевого самоврядування і побудову ефективної системи територіальної організації влади в Україні (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812).

Проте, не зважаючи на зазначений висновок високоповажної міжнародної інституції та визнання Конституційним Судом України відповідності документа Основному закону, суперечки тривають. Слід зазначити, що на нелегкий і відповідальний процес внесення змін до Конституції у нинішній ситуації додатково тиснуть як внутрішні проблеми нашої країни, так і зовнішньополітичні чинники.

Зокрема, Президент П. Порошенко наголошує на тому, що децентралізація має цивілізаційне значення, яке стане ще одним етапом на шляху подолання радянського минулого. «Справжнє самоврядування неможливе в авторитарній державі, деспотія не терпить ні самостійності громад, ні, тим більше, свободи громадянина. Децентралізація наблизить нашу політичну систему до європейської», – підкреслює П. Порошенко (<http://decentralization.gov.ua/news/item/id/518>).

Слід зауважити, що хід конституційної реформи в Україні з огляду на поточну політичну ситуацію набуває важливого міжнародного значення. Не

випадково Президент пов'язує необхідність широкого роз'яснення сутності конституційних змін щодо реформи децентралізації, схваленої Верховною Радою в першому читанні, з тим, щоб на виконання Мінських домовленостей конституційні зміни відбулися до кінця цього року.

Саме зовнішньополітичний аспект прийняття змін до Конституції підкреслює і колишній посол США в Україні С. Пайфер. Він, зокрема, зазначив, що децентралізація – це ключовий пункт Мінських угод. Крім того, в Україні з'являється шанс не лише провести необхідні для країни реформи, а й продемонструвати світові свою здатність дотримуватись слова і виконувати взяті на себе зобов'язання. Оскільки росіяни і сепаратисти, на думку С. Пайфера, навряд чи будуть виконувати Мінські угоди. «Дуже важливо, – наголошує дипломат, – щоб Україна виглядала стороною, яка робить усе, що вона може для імплементації Мінських домовленостей. Бо в кінці року, коли люди питають чому Мінськ-2 провалився, Київ повинен буде покласти усю вину на росіян і сепаратистів». Таким чином, Україна як добросовісний партнер зможе і в подальшому розраховувати на підтримку Заходу, у першу чергу Європи. Щодо змісту реформи С. Пайфер зазначив, що він істотно відрізняється від бажань Кремля. Це і не дивно, оскільки, на думку американського дипломата, «...головною метою Кремля є намагання відволікати увагу і дестабілізувати уряд у Києві, зробити складнішим процес проведення політичних реформ». Саме тому, на думку С. Пайфера, «коли росіяни говорять про федералізацію, вони хочуть, щоб Донбас впливав не лише на місцеві питання, але щоб він міг втручатися і руйнувати питання національної політики...» (<http://decentralization.gov.ua/news/item/id/502>).

Примітним є той факт, що висловлені С. Пайфером зауваження вже знайшли відповідне підтвердження. Зокрема, офіційний представник МЗС Російської Федерації М. Захарова на брифінгу 3 вересня 2015 р. підкреслила: «...Поправки до Конституції України в частині, що стосуються статусу Донбасу, повинні бути узгоджені з цими територіями і повинні включати конкретні елементи децентралізації. Ці елементи децентралізації передбачають визначення статусу російської мови, особливі економічні можливості для зазначених регіонів і багато іншого. Повторю, що все це повинно бути записано в Конституції України за погодженням з Донецьком і Луганськом» (http://www.mid.ru/foreign_policy/news//asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/1731987).

Крім того, офіційний представник МЗС Російської Федерації зауважила, що одним з найважливіших питань врегулювання ситуації на Південному Сході України є його політична складова, а саме, налагодження прямого діалогу між Києвом і Донбасом, реалізація Мінських домовленостей у частині проведення конституційної реформи в Україні. М. Захарова зазначила, що зміст положень Мінських угод чітко зафіксовано, і вони не підлягають вільному тлумаченню і, тим більше, спотворенню. «Однак замість всього цього в проекті конституційної реформи України українська влада записала фразу, яка включена в розділ так званих “Перехідних положень”, що мають тимчасовий характер, про те, що в окремих районах України може бути встановлений

якийсь особливий порядок місцевого самоврядування, визначений якимсь окремим законом». Виходячи з цього, М. Захарова наголосила: «Авторитетно заявляємо, що в Москві хочуть тільки одного – якнайшвидшого мирного врегулювання ситуації на Південному Сході України і неухильного виконання Києвом узятих на себе зобов'язань по Мінським угодами, у тому числі в плані проведення реальної, а не уявної конституційної реформи» (http://www.mid.ru/foreign_policy/news//asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/1731987).

Отже, стає зрозумілим, що запропонована конституційна реформа, скоріше за все, не влаштуватиме російську сторону, оскільки офіційний представник МЗС Російської Федерації оцінила її як «уявну».

Про значну увагу до прийняття Україною конституційних змін з боку Москви свідчить також той факт, що дещо раніше голова російського МЗС наголосив: «Росія збирається покласти на стіл переговорів два документи – Мінські угоди і поправки до Конституції, прийняті Верховною Радою України». Тобто заздалегідь анонсується співставлення взятих Україною згідно з Мінськими угодами зобов'язань і того, що реально зроблено у прийнятих змінах до Конституції. «Просте зіставлення зобов'язань Петра Порошенка і того, що в результаті в Києві було зроблено, має бути дуже цікавим заняттям», – зазначив С. Лавров (<http://www.rbc.ua/rus/news/lavrov-obvinil-poroshenko-podderzhke-rusofobii-1439809201.html>).

Отже, міністр закордонних справ Російської Федерації анонсував побоювання російської сторони щодо змісту конституційної реформи в Україні. У свою чергу на брифінгу офіційного представника МЗС Російської Федерації М. Захарової ці побоювання були дещо конкретизовані. У першу чергу занепокоєння російської сторони викликають небажання Києва вести з керівниками самопроголошених «ЛНР» і «ДНР» прямі переговори і відмова від надання всіляких політичних, економічних і культурних преференцій.

Не менш складним і неоднозначним є ставлення до законопроекту № 2217-а всередині України. Показовим щодо політичної ситуації навколо конституційної реформи стало обговорення і голосування у Верховній Раді 31 серпня 2015 р. Незважаючи на те, що зміни до Конституції України в першому читанні були схвалені, виступи депутатів і результати голосування виявили наявні розбіжності в ставленні до документа з боку різних політичних сил. Підтримали рішення фракції: «Блок Порошенка», «Народний фронт», «Опозиційний блок», «Воля народу». Проти проголосували депутати фракції «Батьківщина» і фракції «Радикальна партія Олега Ляшка». Майже в повному складі проти ухвалення запропонованих змін проголосували депутати фракції партії «Самопоміч». У підсумку документ підтримали 265 народних депутатів.

Одним з головних аргументів, що висловлюють противники прийняття змін до Конституції України, є побоювання, що ці зміни нададуть широкі права окупованим районам Донбасу і тим самим відкриють шлях до федералізації України, а не виключено, і до її повної дезінтеграції.

Водночас Президент П. Порошенко наголошує, що пункт про особливості місцевого самоврядування в деяких районах Донецької та Луганської областей

насправді працює на укріплення держави. Чинна Конституція містить положення про можливість особливого статусу для окремих міст, і конституційними змінами ця стаття, навпаки, ліквідується. «Більше немає у нас парадусу суверенітетів. Немає у нас ніяких окремих статусів. Замість цього ми кажемо, що у нас будуть особливості місцевого самоврядування для окремих районів Донецької і Луганської областей, які зараз знаходяться під окупацією», – наголосив Президент (<http://decentralization.gov.ua/news/item/id/518>).

На наш погляд, оцінюючи процес впровадження змін у Конституцію України, треба враховувати, що поточна внутрішньополітична ситуація в Україні характеризується, з одного боку, доволі високою активністю політичних сил напередодні виборів, а з іншого – недостатньою обізнаністю населення щодо реального змісту і прогнозованих наслідків впровадження запропонованих у законопроекті № 2217-а змін до Конституції.

Саме тому Президент П. Порошенко наголошує: «Зараз ніхто не буде прискорювати прийняття змін до Конституції у другому читанні. Саме зараз ми і маємо провести роз'яснювальну роботу – що таке децентралізація». За словами Президента, має бути відповідна роз'яснювальна література, в областях – проведено широкі заходи, «... щоб люди, кожен, мали можливість переконатися, що ні в якому разі його не обдурюють, що децентралізація – це наближення влади до людей, передача значного фінансового ресурсу територіальним громадам, можливість і більшої відповідальності влади».

Глава держави висловив упевненість у тому, що голосування за законопроект конституційних змін щодо децентралізації у другому читанні відбудеться вже після виборів. «Фактор місцевих виборів більше не буде тиснути на ті чи інші політичні сили. Графік буде дуже розумно вибудований. Нікому це зробити не дамо», – заявив П. Порошенко (<http://decentralization.gov.ua/news/item/id/518>).

Як бачимо, під час аналізу поточної ситуації і реакції українського суспільства на зміни до Конституції дійсно слід враховувати фактор місцевих виборів. І Президент підкреслює, що цей чинник має вагомий вплив на риторику представників окремих політичних сил. На нашу думку, з цим цілком можна погодитися, враховуючи традиційне намагання політиків використовувати різноманітні інформаційні приводи для власного піару й критики опонентів. Отже, можна сподіватися, що після закінчення місцевих виборів зміниться і ситуація, і розстановка сил щодо питання прийняття остаточного рішення. Але при цьому можна припустити, що позиція Росії, найімовірніше, залишиться без змін.

Проте слід зазначити – перестороги щодо впровадження змін до Конституції побоюваннями можливої легітимізації окупованих територій не обмежуються. Зокрема, головний редактор газети «Новая волна» В. Муравицький зауважує, що конституційну реформу в Україні планується проводити за польським проектом. Навіть термін «децентралізація» запозичений з польської адміністративної реформи. Причому, за висновками журналіста, польська система не лише взята за зразок в Україні, але її

впровадження активно лобіюється польською державою. В. Муравицький навіть використовує термін «Польський проект». На його думку, згідно із зазначеною системою, центр не матиме жодних фінансових зобов'язань перед громадами. Унаслідок того, що «...нижні рівні самоврядування повинні будуть повністю себе забезпечувати... стерпно існувати бюджетна сфера зможе лише у великих містах». Поряд з тим «... представники Президента... можуть одним розчерком пера розпустити усі органи місцевого самоврядування». Крім того, оглядач зазначає: «Цілком очевидно, що проголошуючи унітарну, децентралізовану державу з новою конституцією, Порошенко зовсім не бере у розрахунок ДНР і ЛНР. Попросту вони у цій системі не потрібні». Отже, незважаючи на те що конституційну реформу позиціонують як один з важливіших пунктів Мінських домовленостей, у запропонованому варіанті вона, за висновком В. Муравицького, не здатна не тільки «припинити братовбивчу громадянську війну, але і мало-мальськи полегшити життя пересічного українця» (<http://mpsh.ru/1344-decentralizaciya-eto-ne-avtonomiya.html>).

Власне бачення викликів, що постають перед українським суспільством, висловив директор Центру досліджень проблем громадянського суспільства В. Кулик. На думку політолога, ухвалення конституційних змін у запропонованій Президентом П. Порошенком редакції призведе до появи нового потужного опозиційного центру в середовищі громадянського суспільства. Причиною цього, на думку політолога, є те, що замість діалогу влади, експертного середовища і суспільства щодо пункту 18 перехідних положень законопроекту про зміни до Конституції України в частині децентралізації була лише його імітація. «Обговорення на місцях взагалі виглядало як забезпечення “одобрямс” в ручному режимі» (<http://hvylya.net/analytics/politics/konstitutsiyna-reforma-namiri-argumenti-ta-spekulyatsiyi.html>). Понад це експерт підкреслює, що українська влада свого часу обрала шлях «відтермінування конституційного питання», що в підсумку призвело до того, що під тиском ЄС, США та РФ Київ був вимушений взяти в розробку моделі не нами створені.

Крім того, за висновками політолога, українська влада не лише втратила ініціативу в конституційному процесі, але і зараз має дефіцит політичної суб'єктності. Оскільки замість послідовного виконання Мінських угод, у яких конституційне врегулювання має відбуватися в останню чергу, після припинення вогню, відведення озброєнь, відновлення контролю над кордоном і проведення виборів. «Навіть якщо припустити, що нас приперли до стіни, влада не може відмовлятися від політичних маневрів і відтягувати у часі та деформувати у процедурі нав'язане ззовні рішення. Натомість ми бачимо зворотний процес – “ламання через коліно” депутатів в парламенті, тиск, навішування ярликів», – зауважує В. Кулик (<http://hvylya.net/analytics/politics/konstitutsiyna-reforma-namiri-argumenti-ta-spekulyatsiyi.html>).

На підставі проведеного аналізу можна зазначити, що процес впровадження змін до Конституції України щодо децентралізації йде на тлі складних внутрішньополітичних взаємовідносин. Суттєвий вплив на ситуацію

навколо конституційної реформи здійснюють різновекторні зовнішні чинники. Проте, не зважаючи на строкатість оцінок щодо змісту, часу і тактики проведення реформи, ніхто не ставить під сумнів необхідність її проведення. Наразі залишається час для узгодження позицій, налагодження ефективного громадського діалогу і вироблення консенсусної тактики щодо внесення конституційних змін. За таких умов більшість пересторог вдасться врахувати, а на виклики знайдеться адекватна відповідь.

М. Закіров, ст. наук. співроб. СІАЗ НБУВ, канд. іст. наук

Нова Воєнна доктрина України: думки, оцінки, прогнози

Сучасна політична ситуація у світі характеризується динамічною трансформацією системи міжнародних відносин. Найбільшу занепокоєність громадськості викликають прагнення деяких держав посилити свій вплив на світову політику, у тому числі шляхом створення та підтримки вогнищ напруження і навіть відкритих збройних конфліктів. Тому значення військово-силових аспектів у міжнародних відносинах продовжує зростати.

З огляду на зазначені тенденції у світовій політиці та сучасне військово-політичне становище в Україні, прийняття нової Воєнної доктрини є важливою складовою комплексу заходів із забезпечення національної безпеки держави. Проект нової редакції Воєнної доктрини було схвалено та запропоновано для затвердження Президенту України на засіданні Ради національної безпеки та оборони України 2 вересня 2015 р.

За визначенням розробників Воєнна доктрина України є концептуальним документом, що аналізує сутність і характер сучасних воєнних конфліктів, визначає принципи та шляхи запобігання їх виникненню, підготовку держави до загрози воєнного конфлікту, застосування воєнної сили для захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, інших життєво важливих національних інтересів.

Запропонований проект Воєнної доктрини містить дійсно нові положення, затвердження яких може викликати природно неоднозначну, а можливо й бурхливу реакцію як в Україні, так і світі. Зокрема, нова Воєнна доктрина визначає Російську Федерацію воєнним противником України; виходить із високої ймовірності великомасштабного застосування проти України воєнної сили як головної загрози національній безпеці України у воєнній сфері; підтверджує відмову від політики позаблоковості та відновлення стратегічного курсу на євроатлантичну інтеграцію.

Попередній аналіз інформаційного поля підтвердив не лише зацікавленість експертного середовища, а й актуальність проблеми в цілому. Зокрема, незалежний військовий експерт А. Павленко зауважує, що нова Воєнна доктрина з'явилася із запізненням. Як зазначив експерт, «війна йде півтора року, а ми тільки тепер погодили нову доктрину» (<http://www.zik.ua/ua/n>

ews/2015/09/04/viyskovyyu_ekspert_nazvav_rosiysku_zagrozu_pro_yaku_zabuv_poroshenko_621656). Безумовно, зміни в зовнішньополітичній обстановці, втрата Україною територіальної цілісності та військові дії на Південному Сході країни потребували негайного перегляду стратегії і тактики військового будівництва. Проте слід підкреслити, що необхідність вироблення нової Воєнної доктрини зумовлена не лише подіями останніх часів. Справа в тому, що ті помилки, недоліки та прорахунки військового будівництва незалежної України, які виявилися під час анексії Криму та військового протистояння на Донбасі, були наслідком того, що Воєнна доктрина України, починаючи з 1991 р., багато в чому продовжувала радянські традиції. За словами А. Павленка, Воєнна доктрина дісталася Україні від СРСР із часів холодної війни (http://www.zik.ua/ua/news/2015/09/04/viyskovyyu_ekspert_nazvav_rosiysku_zagrozu_pro_yaku_zabuv_poroshenko_621656).

До цього, на нашу думку, слід додати ще один істотний чинник – своєрідну атмосферу самозаспокоєння, що протягом десятиліть створювалася й підтримувалася в суспільній свідомості. Великомасштабне застосування проти України військової сили як головної загрози національній безпеці у військовій сфері майже не розглядалося. Як зауважує український історик і журналіст Я. Тинченко, жоден військовий міністр України не подбав про підготовку збройних сил до відсічі вторгнення зі Сходу. Більше того, у Донецькій та Луганській областях узагалі не залишилося сухопутних військ (<http://tyzhden.ua/Society/112060>).

Разом з тим А. Павленко звернув увагу на наявні в проекті недоліки. Зокрема, на його думку, занепокоєння викликає той факт, що безумовно обґрунтована передислокація військ на Схід і Південь не передбачає відповідних заходів щодо північних областей, які також межують з Російською Федерацією. Експерт підкреслює, що на Південному Сході України проросійські настрої сильні. «Люди зубожіли, в їхньому розумінні зруйновані звичні зв'язки з Росією, завдяки яким вони заробляли раніше» (http://www.zik.ua/ua/news/2015/09/04/viyskovyyu_ekspert_nazvav_rosiysku_zagrozu_pro_yaku_zabuv_poroshenko_621656). А між тим, і на Півночі України спостерігається дещо схожа ситуація. Прикордонні області на рівні малого бізнесу, родинних зв'язків, особистих контактів і різноманітних господарських справ тісно пов'язані з Росією. Різке ускладнення взаємозв'язків унаслідок введення певних обмежень у порядку перетину кордону збурює суспільну свідомість і викликає невдоволення місцевого населення, яке несе як матеріальні, так і моральні втрати.

Оглядач також звертає увагу на необхідність обережного підходу щодо комплектування майбутньої контрактної армії. На його думку, слід враховувати настрої та мотивацію майбутніх військовослужбовців. До більшої стриманості закликає А. Павленко й у використанні термінів. Він зауважує, що «...оголошувати Росію ворогом у такому документі некоректно. Війна не триватиме вічно. Це сьогодні вони наш ворог, а хто ним буде завтра, ніхто не знає» (http://www.zik.ua/ua/news/2015/09/04/viyskovyyu_ekspert_nazvav_rosiysku_zagrozu_pro_yaku_zabuv_poroshenko_621656).

Директор Українського інституту аналізу та менеджменту політики Р. Бортнік підкреслює, що нова Воєнна доктрина вперше в історії країни чітко визначає зовнішні військові пріоритети. «НАТО – друзі, і повна поступова адаптація до всіх стандартів Альянсу, починаючи від системи управління і закінчуючи технологічними стандартами. Росія – ворог, фактично єдиний ворог, який виписаний у цьому документі». Експерт звертає увагу на комплексний характер Воєнної доктрини, яка впливатиме на всі сфери життя держави і суспільства, і зазначає: «Вона обґрунтовує прийняття надалі цілого пласта законодавства, яке може бути прийняте в такому ж розрізі в адаптації до НАТО» (<http://rian.com.ua/analytics/20150904/373169784.html>).

Експерт Київського центру політичних досліджень і конфліктології А. Фінько, звернув увагу на те, що Україна внаслідок прийняття нової Воєнної доктрини втрачає статус мирної країни. «Раніше доктрина була доктриною мирної країни, а тепер ворог безпосередньо позначений» (<http://rian.com.ua/analytics/20150904/373169784.html>). Цілком погоджуючись із думкою експерта, слід додати, що нова Воєнна доктрина визначає також умови звільнення тимчасово окупованих територій. Таким чином, перед Україною поряд з деклараціями постає реальне завдання активної та цілеспрямованої діяльності.

Саме на реальність військово-політичних проблем, відповіддю на які має стати нова Воєнна доктрина України, звертає увагу політолог, голова правління Центру політичних досліджень «Пента» В. Фесенко. «Те, що у новій доктрині головним супротивником названа Росія – абсолютно природно і об'єктивно. Зараз мова йде не про абстрактну загрозу, а реальну військову загрозу з боку Росії» (<http://rian.com.ua/analytics/20150904/373169784.html>).

На досить радикальний характер окремих положень нової Воєнної доктрини України вказує керівник департаменту виборчих технологій Агентства моделювання ситуацій В. Гончарук. Разом з тим від визначення Росії «основним ворогом України», на думку експерта, не слід очікувати якихось істотних змін у відносинах, що склалися між Україною і Росією, між Україною та ЄС і США. Він нагадує, що «...курс на зближення з НАТО виник не зараз, фактично він почав пропагуватися з часів Кучми» (<http://rian.com.ua/analytics/20150904/373169784.html>).

Дещо схожу позицію в оцінках перспектив розвитку міждержавних відносин висловлюють і деякі російські експерти. Зокрема, старший науковий співробітник Центру політичних досліджень Росії В. Козюлін також зауважує, що серйозних змін у російсько-українських відносинах з прийняттям нової Воєнної доктрини України очікувати не варто. Він відмічає, що визначення Росії як головного потенційного противника можна порівняти з часами холодної війни, коли СРСР розглядав як вірогідного противника США, але з цього не слідувало проголошення війни. Політолог не бачить у прийнятті нової Воєнної доктрини ознак якихось радикальних перемін і пропонує «...зайво не драматизувати» (<http://www.km.ru/world/2015/09/04/protivostoyanie-na-ukraine->

2013 2015/763772-ukraina-rvetsya-v-nato).

Як цілком очікуваний, логічний і навіть плановий процес двосторонніх відносин України і Росії оцінив перегляд Воєнної доктрини України колишній начальник міжнародно-договірного управління Міноборони РФ генерал-лейтенант Є. Бужинський. Слід підкреслити, що російський експерт, навпаки, деякі положення нової Доктрини України вважає стриманими. Зокрема, на думку Є. Бужинського, у зв'язку із ситуацією навколо Криму, визначення Росії як воєнного противника, а не постійну загрозу або агресора дуже м'яке формулювання. Декларація щодо відмови від політики позаблоковості на думку російського експерта є логічним етапом на шляху реалізації бажання Києва стати членом НАТО і Євросоюзу. «Це нормальний процес закріплення, – підкреслює експерт. – Було у них спочатку рішення парламенту, потім вони законодавчо відмовились від позаблокового статусу, зараз черговий документ, який вони мають поправити – це Воєнна доктрина. Усе нормально» (http://ria.ru/summary_world/20150903/1227564650.html#14413489104333&message=resize&relto=register&action=addClass&value=registration).

Натомість російській військовий експерт, керівник Центру воєнного прогнозування Інституту політичного і воєнного аналізу А. Циганок застерігає від легковажного ставлення до нової Воєнної доктрини України. Він наголошує, що не можна «...вважати безглуздя або чимось несуттєвим сам факт вказівки у проекті доктрини Росії як агресора. Це насправді серйозний недружній випад, від якого відмахуватися не варто» (<http://www.km.ru/world/2015/09/04/protivostoyanie-na-ukraine-2013-2015/763772-ukraina-rvetsya-v-nato>). Хоча А. Циганок і підкреслює, що Україну в НАТО не чекають, але водночас зауважує, що розроблений Радою національної безпеки і оборони України документ прийнятий спеціально під членство в Альянсі.

Достатньо розгорнутий прогноз щодо нової Воєнної доктрини України зробив керівник Центру міжнародної безпеки Інституту міжнародної економіки і міжнародних відносин (ІМЕМО) РАН академік О. Арбатов. Він зазначив, що визначення Російської Федерації військовим противником України означатиме те, що все планування, будівництво військової інфраструктури, розвиток і підготовка Збройних сил України буде спрямовано проти Росії. Водночас російський учений, як і інші експерти, виключає імовірність збройного нападу з боку України. Проте, на думку О. Арбатова, занепокоєння у зв'язку з прийняттям нової Доктрини може викликати ситуація на Південному Сході України. Поряд з тим, зауважує експерт, розуміння Києвом неможливості відвоювати Крим воєнним шляхом не може заважати Україні здійснювати певний військовий тиск і змушувати тим самим Російську Федерацію вкладати більше коштів у оборону півострова й розміщувати там відповідні збройні сили. Як бачимо, у Росії вже знайдене виправдання посиленої мілітаризації півострова, що спостерігається з моменту його анексії.

Також російській експерт звернув увагу на вірогідність зростання воєнного напруження навколо Придністров'я, де розміщено російський військовий контингент. Зв'язок з ним можливий лише через територію України. О. Арбатов прогнозує, що в міру нарощування військового потенціалу Україна

може закрити цей коридор, що поставить у тяжке становище не тільки російській контингент, а й ще більше ускладнить статус невизнаної республіки. Щодо реакції Росії на нову Воєнну доктрину України та застосування відповідних дій керівник Центру міжнародної безпеки ІМЕМО РАН академік О. Арбатов зазначив: «А що стосується суто військових приготувань, то Росія має великий контингент, який перебуває безпосередньо на кордонах з Україною, насамперед з Донбасом і Луганськом, і в Криму, в південному підчрев'ї України. Наша країна може дуже швидко перекинути контингент залізницею до кордону з Україною. І цей маневр весь час відпрацьовується, він на ходу, 40–50 тис. осіб Росія запросто здатна перекинути протягом тижня. Плюс добровольці-відпускники, які там присутні. У нас, безумовно, більше можливостей чинити тиск на Україну, хоча Росія у своїй Доктрині ніколи Україну не називала своїм ворогом» (http://www.aif.ru/politics/world/ugroza_ili_provokaciya_ekspert_o_novoy_voennoy_doktrine_ukrainy). У зв'язку з останнім зауваженням О. Арбатова і з огляду на ним самим наведені цифри, мимоволі виникає запитання: навіщо тоді така кількість військ зосереджена на кордонах України?

Щодо керівництва Російської Федерації, то воно поки що утримується від розгорнутих коментарів. Прес-секретар президента РФ Д. Песков визнав серйозність питання щодо реакції Росії на проголошення її одним із противників України в новій Воєнній доктрині. Утім, представник Кремля зазначив: «Щось можна буде говорити лише після того, як документ буде затверджено» (<http://www.vesti.ru/doc.html?id=2659989>). Офіційний представник МІД РФ М. Захарова у своєму коментарі щодо пунктів схваленої РНБО Воєнної доктрини зазначила: «Знов пролунали войовничі заяви і приймаються рішення, спрямовані на ескалацію конфлікту» (<http://www.segodnia.ru/news/165901>).

Значно більш жвавою та відвертішою виявилася реакція депутатів Державної думи Російської Федерації. Член Громадської ради при Міноборони Росії І. Коротченко вважає, що нова редакція Воєнної доктрини України – це «воєнно-політичний маніфест», який «кидає прямий воєнно-політичний виклик Росії» і має відволікти увагу населення від внутрішніх проблем шляхом «нагнітання масового психозу всередині країни». Безпідставність нової Воєнної доктрини та її суто технологічний, відволікаючий характер експерт аргументує тим, що «Росія не представляє для України ніякої воєнної загрози... на політичному рівні РФ зробила все для збереження територіальної цілісності України» (<http://i-korotchenko.livejournal.com/1154776.html>).

Багато в чому схожу позицію займає і заступник Комітету Державної думи із справ СНД, євразійської інтеграції і зв'язків зі співвітчизниками Т. Москалькова. Зокрема, вона наголошує, що нова Доктрина формує образ ворога в обличчі Росії, перевертає свідомість людей і націлює їх на остаточну руйнацію зв'язків між Росією та Україною. «Вважаю, що прийняття такої Доктрини веде до нового витка агресії до Росії. Оскільки її головний посил – це брехня щодо політики Росії, її миротворчої місії», – підкреслює Т. Москалькова (<http://regions.ru/news/2558978/>).

Член Комітету Державної думи із справ СНД, євразійської інтеграції і зв'язків зі співвітчизниками, представник фракції КПРФ В. Лихачов пропонує розглядати нову Воєнну доктрину України як складову русофобської лінії США, спрямованої на формування «багатостороннього антиросійського концепту держав і політичних сил» (<http://regions.ru/news/2558978>). Ця оцінка є цілком очікуваною з огляду на позицію КПРФ, яка зберігає відданість ідеологічним традиціям. Сумнозвісні «імперіалістичні хижачки» у сучасній риторичній перетворилися на русофобів, але з колишньою впертістю продовжують «підривати», «загрожувати» і «обмовляти». В. Лихачов пропонує пояснювати становище, що склалося, і сподівається, що відповідні корективи будуть внесені у майбутній виступ президента Російської Федерації на ювілейній Генасамблеї ООН. «Треба роз'яснювати ситуацію, – наголошує політик, – вказувати на загрозу, яка сходить від сил, що об'єднані сьогодні у концепт світового зла» (<http://regions.ru/news/2558978>).

Заступник голови Комітету Ради Федерації з оборони і безпеки Б. Жамсуєв також відзначив антиросійський характер Воєнної доктрини та висловив думку, що її наступальний характер є результатом впливу з боку США (<http://regions.ru/news/2558978>).

Слід зазначити, що поряд з більш-менш дипломатичними та зваженими оцінками, лунають значно більш різкі зауваження. Зокрема, член Комітету Державної думи з бюджету і податків, представник фракції «Єдина Росія» Є. Федоров наголосив, що в Україні у влади перебуває «колабораціоністський режим, керований іноземними інтервентами». Цей режим було встановлено в Україні американцями шляхом державного заколоту з метою розв'язування війни проти Російської Федерації. Політик підкреслює: «Державний заколот фактично ознаменував початок війни з Росією, і просто так зупинити її не можна. Вона може закінчитися тільки у результаті перемоги однієї із сторін, що зафіксоване у Воєнній доктрині окупаційного режиму. Сенс її такий: будемо воювати до кінця». Він пропонує апелювати до підсумків Другої світової війни, за якими були встановлені післявоєнні кордони. Є. Федоров вважає визнати незаконними кордони, які склалися після 1991 р., що разом з визнанням іноземного й окупаційного характеру нинішнього політичного режиму в Україні дають право відновити єдину державність з Україною. Він наголошує: «Ми маємо захищати наші міста, такі як Київ, Харків, Львів, Ужгород, як захищали їх у свій час наші діди і прадіди поряд з Москвою, Псковом тощо. ...Залишається лише дочекатися, коли громадяни Росії дозріють до розуміння історичної реальності, до того, щоб підтримати процеси з відновлення своєї державності на базі кордонів, зафіксованих за підсумками Другої світової війни» (<http://regions.ru/news/2558978>).

На останок слід зазначити, що нова доктрина Російської Федерації, затверджена президентом В. Путіним 26 грудня 2014 р., містить докладний перелік головних зовнішніх військових небезпек і військових загроз. Сучасна Україна, як з об'єктивних обставин, так і з точки зору політично ангажованих і суб'єктивних оцінок, становить, згідно з цим переліком, і військову небезпеку, і загрозу для РФ. Більше того, на думку колишнього секретаря РНБО

Є. Марчука, у новій доктрині Росії знайшли своє втілення технології, використані проти України у 2014 р. (http://www.ukrinform.ua/rus/news/marchuk_novaya_voennaya_doktrina_rossii_obnagila_vse_1699002).

Отже, аналіз розвитку сучасної військово-політичної обстановки виявляє не лише якісне вдосконалення засобів, форм і методів збройної боротьби, а і її поширення на нові сфери. Можливість досягнення військово-політичних цілей непрямыми, неконтактними діями зумовлює особливу небезпеку сучасних війн і збройних конфліктів, обумовлює життєву необхідність вжиття вичерпних заходів для їх запобігання, мирного врегулювання суперечностей на ранніх стадіях їх виникнення та розвитку. Нова Воєнна доктрина України, яка, за оцінками експертів, чітко визначає характер військових завдань, спрямованість військового будівництва, вектор і кінцеву мету зовнішньополітичного курсу країни, має стати дієвим інструментом забезпечення національної безпеки України.

Партійна позиція

О. Ворошилов, ст. науч. сотр. «СІАЗ» НБУВ, канд. ист. наук

Радикальная партия О. Ляшко: оппозиционная политсила?

Заявление о том, что Радикальная партия выходит из состава коалиции в Верховной Раде (в состав парламентской фракции РП входит 21 депутат), 1 сентября сделал ее лидер О. Ляшко.

Выступая перед журналистами в кулуарах ВР, он отметил, что РП не может оставаться в парламентском большинстве после голосования за пакет президентских поправок в Конституцию: «Мы не видим дальше возможности находиться в коалиции, которая фактически уничтожена была ...руками Президента Порошенко, главы ВР Гройсмана, которые, вопреки позиции большинства фракций коалиции, внесли в парламент вопрос изменений в Конституцию. Следствие – это смерти на площади перед Верховной Радой, кровавые провокации, в результате которых случились потери людей, – заявил лидер “радикалов”. – Это решение для нас очень тяжелое и неприятное, но необходимое. Мы не хотим своим присутствием в коалиции освящать акт государственной измены. Мы переходом в оппозицию к нынешнему курсу правительства, Президента и действующего парламентского большинства. Я заявляю про официальную нашу позицию: переход в оппозицию к нынешней власти».

Комментируя такое решение, он сказал, что в результате деятельности парламентской коалиции в стране фактически произошел «реванш власти Януковича»: «Фактически мы имеем новую коалицию в парламенте», – убежден политик.

Также он отметил, что как оппозиционная фракция «радикалы» требуют

вынести на всенародное обсуждение вопрос особого статуса для Донбасса. И провести это обсуждение вместе с местными выборами в октябре.

Кроме того, проинформировал О. Ляшко, Радикальная партия инициирует создание межфракционного депутатского объединения «Народная рада», куда приглашает всех противников президентских изменений в Конституцию.

Также лидер фракции Радикальной партии заявил, что принято решение о сложении полномочий руководителей парламентских комитетов, делегированных от этой фракции. «Фракция приняла решение по трем руководителям комитетов Верховной Рады, которые делегированы на эти должности от фракции Радикальной партии», – сказал он (депутаты от фракции РП возглавляют три парламентских комитета: В. Галасюк – руководитель Комитета по вопросам промышленной политики и предпринимательства; С. Рыбалка – руководитель Комитета по вопросам финансовой политики и банковской деятельности; С. Скуратовский – руководитель Комитета по вопросам строительства, градостроения и жилищно-коммунального хозяйства).

После этого вице-премьер-министр В. Вощевский, представляющий «радикалов» в правительстве, также написал заявление об отставке.

Впрочем, пока он остается на занимаемой должности – народные депутаты на утреннем заседании Верховной Рады 15 сентября трижды пытались проголосовать за отставку вице-преьера В. Вощевского, но необходимые 226 голосов не удавалось собрать.

Стоит отметить, что народные депутаты от фракции Радикальной партии не дали ни одного голоса за увольнение своего вице-преьера. Как объяснил это О. Ляшко, «радикалы» не голосовали за отправление в отставку В. Вощевского «из принципа» – таким образом они хотели показать неспособность коалиции результативно голосовать. «Наш вице-премьер и наши главы комитетов после выхода из коалиции, как положено, подали в отставку. Но мы считаем, что кадровые решения в парламенте должна принимать коалиция, если она существует. Если коалиция не может принять такое элементарное решение, о каком большинстве идет речь? Мы считаем, что в отставку сейчас должно пойти все правительство, которое не справляется со своими задачами», – заявил О. Ляшко.

В то же время представители Радикальной партии претендуют на то, чтобы возглавить Регламентный комитет Верховной Рады, который, согласно Регламенту, должен принадлежать оппозиции. Об этом 15 сентября в кулуарах Верховной Рады проинформировал журналистов лидер РП. «Как украинская оппозиционная политическая сила, мы настаиваем на том, чтобы коалиция отдала нам Регламентный комитет, который принадлежит оппозиции и где мы сможем контролировать деятельность власти», – заявил О. Ляшко.

Примечательно, что именно этот комитет может блокировать рассмотрение в парламенте представление на снятие депутатской неприкосновенности.

В данном контексте следует отметить, что, по информации народного депутата от БПП С. Лещенко, Генпрокуратура готовится огласить подозрение нескольким «радикалам»: вице-премьеру В. Вощевскому, а также депутатам И.

Мосийчуку и Д. Линьку. Кроме того, уже готово представление ГПУ на задержание и арест еще одного депутата от РПЛ – А. Лозового.

Исходя из этого, в БПП подозревают, что настоящей причиной, по которой фракция РП решила покинуть коалицию, являются действия Генеральной прокуратуры в отношении близких к О. Ляшко людей. По словам народного депутата С. Лещенко, ГПУ хочет «присовокупить» к уже подготовленному представлению на снятие депутатской неприкосновенности с А. Лозового представления, касающиеся И. Мосийчука и Д. Линько (все – РП). Как утверждает С. Лещенко, Генпрокуратура также готовит уведомление о подозрении вице-премьеру В. Воцевскому.

По мнению С. Лещенко, О. Ляшко, выйдя из коалиции, сыграл на опережение: «Моя версия. Выход Ляшко из коалиции – это шаг на опережение. ...Наилучшая защита от уголовных обвинений – выход из коалиции. Теперь Ляшко будет кричать, что это расправа над “врагами режима Порошенко”», – написал нардеп на своей странице в Facebook.

Разделяет данную точку зрения и политтехнолог Т. Березовец, который предполагает, что выход «радикалов» из коалиции связан не с голосованием за изменения в Конституцию. «Технологический ход Ляшко на развал коалиции. “Радикалы” долго и упорно провоцировали, чтобы их попросили на выход. Когда этого не случилось, вышли сами. Думаю, настоящая причина вовсе не в Конституции, а в том, что в ближайшее время могут быть озвучены обвинения в адрес В. Воцевского и уголовные дела по ряду депутатов. По факту, РПЛ идет след в след за “Свободой”», – написал эксперт на своей странице в Facebook.

Со своей стороны политолог В. Карасев выход РП из парламентского большинства называет скорее тактическим ходом. «Это больше тактический ход, для того чтобы при осенней перезагрузке Кабмина получить большее влияние там. Радикальная партия, возможно, хотела бы с более сильных позиций возвращаться в коалицию», – пояснил эксперт.

По мнению политолога, партия О. Ляшко своим выходом из коалиции подталкивает к реформативанию Кабинета Министров. «Не исключено, что Радикальная партия может вернуться в коалицию. Если ее устроит та коалиция, которая по-новому будет формироваться, и если партию устроит предложение по Кабинету Министров», – прогнозирует В. Карасев.

Разделяет данную точку зрения и Т. Чорновол: «Не думаю, что это окончательный выход. Это может быть вопросом торга, – сказала она в кулуарах парламента. – Может быть, что РП выйдет из коалиции, но депутаты этой фракции все равно будут поддерживать проекты законов коалиции».

Политический эксперт А. Решмедилова предполагает, что вышедший из коалиции О. Ляшко, скорее всего, займет радикальную позицию, выгодную для пиара, тем более он всегда ее занимал, хотя его депутатская группа особой роли не сыграет.

В свою очередь политолог, доктор исторических наук, профессор кафедры политологии НаУКМА А. Гарань решение Радикальной партии о выходе из коалиции объясняет подготовкой к предстоящим местным выборам. «Это

абсолютно предсказуемый шаг, что они будут критиковать, потом в какой-то момент выйдут из коалиции накануне выборов. Я не думаю, что это радикально меняет расстановку сил», – поясняет эксперт.

По его словам, изначально было не до конца понятно, почему Радикальная партия принимает участие в коалиции. «Еще на начальной стадии формирования коалиции было не совсем понятно, зачем там Ляшко. Наверное, решили, что лучше, чтобы он был в коалиции, чем вне ее. Но все пришло к логическому концу» – отметил А. Гарань.

Политолог А. Палий и вовсе уверен, что то, что О. Ляшко и его соратники покинули коалицию, лишь очистит ее ряды от олигархических кандидатов. «Это даже лучше для коалиции, что Ляшко вышел, он ее дискредитировал», – сказал А. Палий Аналитической службе новостей. «Это хорошо, что Ляшко вышел. Это олигархический кандидат, который поддерживается разными олигархическими группами и фактически продает свои решения, действия. В его фракции есть несколько достойных депутатов. Но основная масса там назначалась Ляшко или непосредственно олигархами. Поэтому это даже скорее очищение», – считает политолог.

А. Палий полагает, что после выхода из коалиции О. Ляшко продолжит занимать ту же позицию, что и раньше. «Он займет популистическую позицию, как всегда, это его конек. Он с точки зрения популизма будет тратить деньги олигархов», – подытожил эксперт.

По мнению же директора социологической службы «Украинский барометр» В. Небоженко, «пока преувеличивают политические последствия выхода Ляшко из коалиции. ...Ляшко будет по-прежнему голосовать за часть законов обязательно. Он не позволит себе идти против течения и против каких-то реформаторских законов».

По словам политолога, ничего страшного в выходе О. Ляшко нет, поскольку у Президента П. Порошенко есть колоссальное поле для маневра. «Все законы, которые касаются внутренней политики Украины, которые будут сейчас обсуждаться – закон по бюджету, там все равно хватает голосов и без Ляшко. А Ляшко не обойдется без участия в бюджетном процессе, иначе скажут, что плохая партия. Он будет активно с этим выступать, выдвигать свои предложения. На самом деле без Ляшко есть достаточное парламентское большинство для обычных голосований», – подытожил В. Небоженко.

Со своей стороны эксперт Киевского центра политических исследований и конфликтологии А. Финько акцентирует внимание на том, что уже давно очевидно, что интересы крупных и мелких партий расходятся, а перед местными выборами недовольство властью четко обозначилось. «Эта фронда стимулируется критическим падением рейтинга “Народного фронта” и относительным падением рейтинга Блока Петра Порошенко», – отметил эксперт. Как подчеркивает А. Финько, мелкие партии коалиции «направляют сигнал избирателям: мы готовы подобрать знамя из слабеющих рук».

Напротив, политический эксперт Агентства моделирования ситуаций В. Гончарук прогнозирует, что РП в оппозиции долго не продержится. Чем дольше будет существовать эта Верховная Рада и чем дольше О. Ляшко и его

партия будут находиться вне власти, тем меньше шансов у них сохраниться, считает политолог. «Не уверен, что депутаты этой партии, которая была сформирована под выборы, готовы находиться в оппозиции. Ляшко может занимать радикальную позицию, но среднестатистический депутат больше ориентирован на власть. Таков наш печальный опыт», – отметил В. Гончарук в эфире радиостанции «Голос столицы».

По словам эксперта, ниша партии достаточно специфична. «Если ты живешь на содержании, то кто тебя будет содержать в оппозиции. Любой олигарх хочет иметь дивиденды от власти», – добавил эксперт.

Также многие обозреватели подчеркивают заинтересованность РП в перезагрузке Верховной Рады, поскольку к следующим парламентским выборам избиратели могут устать от ее оппозиционной риторики без конкретных результатов. К тому же сейчас лидер политсилы находится в хороших отношениях сразу с двумя олигархами, контролирующими самые большие телеканалы страны, – С. Левочкиным («Интер») и И. Коломойским («1+1»). Оба уже сейчас обеспечивают РПЛ мощную медиа-поддержку: О. Ляшко и его соратники – постоянные гости политических ток-шоу на этих каналах.

Как отмечает обозреватель «Украинской правды», «выход из парламентской коалиции развязывает Ляшко руки и язык. Для критики власти ему будут рады предоставить эфиры и Коломойский, и другие “оппозиционеры”».

Обозреватель «Главкома» в свою очередь пишет о том, что выход Радикальной партии О. Ляшко из парламентской коалиции вряд ли можно назвать ситуативным эмоциональным решением: «Сегодня нардепы-“радикалы”, конечно, называют голосование за изменения в Конституцию в части децентрализации “принципиальным вопросом” и “национальным предательством”. Однако это поверхностное пояснение. По факту дрейфовать в более удобную оппозиционную нишу Ляшко начал уже давно. А Конституция стала лишь подходящим поводом для того, чтобы, наконец, поставить точку в этом представлении с “хлопаньем дверьми”».

Как отмечает focus в статье «Вольному вилы. Куда ушел Ляшко», «он отправился в самостоятельное плавание, в надежде, что конъюнктура – нарастающее недовольство властью – сыграет в его пользу и еще больше укрепит позиции и обеспечит будущее. Есть высокий риск, что эти надежды не оправдаются. Без подсветки со стороны уважаемого и ресурсного союзника-партнера-заказчика монохромность Ляшко может стать слишком очевидной. ...Но пусть попробует, конечно».

Ныне же «радикалы» активно готовятся к местным выборам, продуцируя многочисленные «информповоды». В частности, Радикальная партия намерена через суд обязать Президента внести в Верховную Раду представление на новых членов Центральной избирательной комиссии. Также О. Ляшко призвал коллег по парламенту вынести на рассмотрение и проголосовать законопроект о внесении изменений в Конституцию относительно снятия депутатской неприкосновенности и законопроекты об импичменте Президенту и временных

следственных комиссиях.

Кроме того, лидер РП вызвал Президента Украины П. Порошенко на публичные дебаты. «Президент Порошенко публично обвинил нашу команду в том, что Радикальная партия вышла из коалиции по требованию олигархов. ...В связи с этими обвинениями вызываю Петра Алексеевича на публичные дебаты на эту тему. На любом канале в любое время», – написал О. Ляшко на своей странице в Facebook.

В целом же, как считает большинство экспертов, выход РП не означает развала коалиции, хотя и может служить этой цели. Скорее О. Ляшко пытается поднять свой рейтинг и влияние.

В об'єктиві – регіон

Ю. Якименко, мл. науч. сотр. «СІАЗ» НБУВ

Старт избирательной кампании в Харькове: особенности и перспективы

Старт кампании по выборам местных советов в Украине стал одним из важнейших событий, определивших фокус внимания масс-медиа на ближайшее время. Особенный общественный интерес при этом вызывает ход предвыборных процессов в политически нестабильных регионах с сильным влиянием оппозиционных политических объединений, одним из которых сегодня экспертам представляется Харьков. Главные вопросы, которые по этому поводу ставят обозреватели: может ли итогом избирательной кампании в этих регионах стать «реванш» сегодняшней оппозиции и как изменится политическое поле Украины по результатам выборов.

Одной из причин возможности такого «реванша» эксперты называют отсутствие внутреннего единства среди провластных сил, несмотря на намерения координации усилий и выдвижения единого кандидата на пост харьковского городского головы.

Напомним, что к началу избирательной кампании, по утверждению членов Оппозиционного блока, его рейтинг в регионе составляет более 50 %. В то же время социальное исследование, проведенное Институтом им. Горшенина в июле, хотя и подтвердило лидерские позиции партии на Харьковщине, но показало менее внушительные результаты. Так, по данным организации, на выборах в горсовет Оппозиционный блок набрал бы 22,3 %, «Самопоміч» – 7,4 %, ВО «Батьківщина» – 5,3 %, Блок Петра Порошенко – 5,1 %.

Что касается особенностей кампании по выборам депутатов Харьковского горсовета, то, по мнению политологов, принимая во внимание ее краткосрочность, в более выигрышном положении в ее ходе окажутся действующие депутаты, которые примут участие в выборах под другими партийными знаменами. Те же кандидаты, которые примут участие в выборах

впервые, столкнутся с определенными трудностями.

Так, обозреватели указывают, что часть бывших членов Партии регионов будет представлять на выборах партию «Відродження», городскую организацию которой возглавил депутат В. Скоробагач – руководитель одноименной депутатской группы в харьковском городском совете, созданной в июне.

По мнению экспертов, сегодня партия «Відродження», основанная в 2004 г. Г. Кирпой, входит в круг влияния бывшего губернатора Днепропетровской области И. Коломойского.

Решение об участии «Відродження» в местных выборах 25 октября было принято на VI внеочередном съезде партии 5 сентября. Его участники объявили о планах выдвижения более 10 тыс. кандидатов в депутаты разных уровней, кандидатов в мэры городов и сельских голов, а также формировании региональных команд и представлении их региональным громадам. Как заявили руководители партии, после формирования громадами власти на местных выборах будет взят курс на децентрализацию, возрождение экономики и социальной защиты населения. Руководитель Харьковской областной организации партии В. Остапчук при этом выразил уверенность, что в Харьковской области партия на выборах покажет высокий результат. «Люди устали от болтовни, им нужны конкретные дела, а у нас есть большой социальный задел», – заявил он.

Председатель Харьковской городской организации партии «Відродження» В. Скоробагач отметил в ходе съезда, что в Харькове сформирована команда, лидером которой является мер Г. Кернес. «Я уверен, если люди снова доверят ему высокое право быть городским головой – он продолжит свои начинания, а мы ему в этом поможем. Сейчас члены парламентской депутатской группы “Відродження” представляют Харьков на государственном уровне. Дополнив эту команду на местах, мы создадим Харькову мощное лобби, как на центральном уровне, так и в регионе», – заявил В. Скоробагач.

Поскольку новый закон о выборах запрещает участие в них политических блоков, ожидалось, что свое название может сменить и Оппозиционный блок, харьковской областной ячейке которого ранее было отказано в регистрации до завершения ликвидации местного отделения партии «Закон и порядок», на базе которой в 2014 г. этот блок был создан.

Как заявлял начальник Харьковского управления юстиции Ю. Георгиевский, на проведение этого процесса понадобилось бы не менее двух месяцев, что стало бы препятствием для участия Оппозиционного блока в выборах.

В ответ на это сторонники политсилы во главе с народным депутатом М. Добкиным провели митинг возле здания Харьковской облгосадминистрации, потребовав от облуправления юстиции зарегистрировать харьковское отделение партии, чтобы она смогла принять участие в местных выборах. При этом М. Добкин заявлял, что Оппозиционный блок готов бойкотировать местные выборы, если партию не допустят к участию в них в Харьковской области.

Позже министр юстиции Украины П. Петренко заявил, что Министерство юстиции Украины проверит законность этого отказа, а вскоре киевский суд обязал Министерство юстиции Украины зарегистрировать областную организацию Оппозиционного блока в Харькове. «Оппозиционный блок будет участвовать в местных выборах в Харьковской области. Сегодня суд принял единственно законное решение, обязав Министерство юстиции и Харьковское управление юстиции зарегистрировать нашу областную организацию», – сообщили в своем заявлении по этому поводу представители партии.

Интерес наблюдателей вызывала и линия поведения в избирательном процессе представителей Компартии, чья партийная символика в соответствии с новым законодательством оказалась под запретом. Фракция коммунистов в Харьковском областном совете при этом была названа «За народовластие».

«Они прикроются другим названием, но с политической арены они исчезают. Я думаю, на выборах их ждет поражение», – такой прогноз относительно участия КПУ в местных выборах делает политолог В. Дудко. При этом эксперт отмечает, что конкуренция на этих выборах возникнет не только между партиями, но и между кандидатами, представляющими одну политическую силу, поскольку на этих выборах не партийное руководство будет определять тех, кто пройдет в местный совет, а избиратели. «Поэтому партии будут вынуждены выставить для избирателей узнаваемых, значимых людей. А вот новые кандидатуры за несколько месяцев избирательной кампании раскрутить будет очень сложно», – аргументирует политолог мысль о том, что большие шансы на победу будут иметь опытные игроки, а не новые, малоизвестные избирателям кандидаты.

По прогнозам обозревателей, наиболее острая политическая борьба развернется за пост Харьковского городского головы. При этом самым влиятельным кандидатом на пост мэра Харькова сегодня считается Г. Кернес, противодействие которому и стало главной целью попыток выдвижения единого кандидата от провластных сил.

Напомним, недавно Харьковская территориальная организация ««Солидарность» – Блок Петра Порошенко» выступила с призывом к демократическим силам и в первую очередь к партиям, представляющим парламентскую коалицию, консолидировать усилия по выдвижению единого кандидата на предстоящих выборах Харьковского городского головы.

Как сказано в обращении, подписанном председателем территориальной организации И. Райниным, «парламентская избирательная кампания прошлого года показала, что харьковчане хотят перемен и готовы за них голосовать. Более 50 % жителей Харьковской области поддержали демократические силы. Этот результат для партий коалиции – особая ответственность на будущих выборах в местные советы. Прежде всего в вопросе выдвижения достойных кандидатов, способных оправдать доверие харьковчан. Мы не можем допустить, чтобы в органы местной власти проникли коррупционеры, сепаратисты, одиозные личности».

«Сейчас не место и не время для сиюминутных интересов, политических спекуляций, личных амбиций и склок. Поддержкой можно заручиться только

при условии консолидации и решительных совместных действий, первой из которых может стать выдвижение единого кандидата в мэры Харькова», – заявили авторы обращения, подчеркнув, что выборы мэра Харькова – это не только серьезное испытание, но и шанс для демократических сил Харьковщины показать свою зрелость и ответственную позицию. В связи с этим «Солидарность» заявила о готовности принять участие в выдвижении и поддержке единого кандидата на выборах Харьковского городского головы и призвала все общественные организации и движения, партийные организации и прежде всего партии коалиции включиться в процесс выдвижения такого кандидата.

«Только единство общественных организаций при выдвижении единого кандидата и единственная поддержка его партиями парламентской коалиции – залог демократического развития Харькова. Мы уверены, что вслед за общественными организациями и политическими партиями области такого кандидата поддержит и большинство жителей нашего города», – отметили представители пропрезидентской политической силы.

По мнению экспертов, единый кандидат от демократических сил смог бы выиграть выборы мэра Харькова при условии достижения договоренностей на высшем уровне между объединением «Самопоміч», Блоком Петра Порошенко, Радикальной партией и другими провластными силами. Так, в частности, считает политолог Г. Куц. «Если они договорятся, то единый кандидат имеет хорошие шансы. И сейчас неважно, кто это будет: Балута, Ситенко или Райнин. Вопрос не в этом. Нужно, чтобы был месседж, что проукраинские силы выдвигают одного кандидата, и это может сработать. В первом туре нынешний мэр Г. Кернес не сможет набрать абсолютное количество голосов, и обязательно будет второй тур», – заявляет эксперт.

В то же время, по ее словам, в нынешней избирательной кампании партии сосредоточатся на выборах в местные советы, что может объяснять их низкую активность в отношении кандидатов в мэры Харькова. «Ведь мэр города – не такая уж и значимая фигура, ему нужна поддержка депутатов. А для общества лучше, если мэр и большинство в Верховной Раде – из разных политических блоков. От монополизма общество не выигрывает», – говорит политолог.

Однако, учитывая наметившиеся проблемы в отношениях между партнерами по парламентской коалиции, выдвижение единого кандидата может оказаться достаточно сложным процессом.

Проблема выдвижения единого кандидата стала главной темой, состоявшегося в конце августа в Харькове так называемого гражданского форума, на котором были представлены четыре претендента, которые могли бы составить конкуренцию действующему мэру Харькова Г. Кернесу.

Особенное внимание обозревателей привлекли двое из них – бывший губернатор И. Балута и «неофициальный кандидат» от пропрезидентских сил народный депутат М. Кобцев.

По оценкам наблюдателей, И. Балута, представляющий новую Волонтерскую партию Украины, по уровню электоральной поддержки превосходит М. Кобцева. Однако сегодня по отношению к И. Балуте

критическую позицию занимает губернатор И. Райнин, который, помимо прочего, подчеркивает, что инициатива выдвижения единого кандидата принадлежит представляемой им политической партии «Солидарность». «Я выступил с предложением и мое предложение поддержал совет областной организации “Солидарность” относительно того, что все демократические силы должны объединиться и выдвинуть единого кандидата. В первую очередь это пять парламентских партий коалиции, которые должны согласовать единого кандидата и обязательно получить одобрение гражданского общества... Я глубоко убежден, что если на региональном уровне удастся договориться о едином кандидате, этот кандидат будет абсолютно конкурентоспособен... Выдвижение местных кандидатов на местные выборы начинается 21 сентября и заканчивается 2 октября, и, безусловно, до этого времени будет определен, я рассчитываю, что это будет единый кандидат от демократических сил. Повторю, что позиция “Блока Петра Порошенко – “Солидарность” состоит в том, что это должен быть единый кандидат», – заявил И. Райнин. Наблюдатели подчеркивают, что Волонтерская партия Украины, которую представляет И. Балута, в перечень партий, о которых упомянул И. Райнин, не входит.

Еще одна проблема наметившегося диалога – неучастие в нем партии «Самопоміч», глава областной парторганизации которой Р. Сменуха отметил, что «областная организация партии “Самопоміч” не вела и не ведет никаких консультаций о выдвижении единого кандидата от демсил на пост мэра Харькова». По словам руководителя Харьковской городской парторганизации «Самопоміч» Я. Маркевич, к представителям партии «никто не обращался: ни с официальным, ни с неофициальным предложением сесть и обсудить хоть какую-нибудь кандидатуру».

Не представили своих кандидатов на пост мэра Харькова также региональные организации «Народного фронта», Радикальной партии и «Батьківщини». Причем после заявления А. Яценюка об отказе Народного фронта выдвигать отдельным списком кандидатов на местные выборы, обозреватели стали склонны считать, что таким кандидатом в случае достижения соответствующих договоренностей, вероятно, станет представитель Блока Петра Порошенко. Представители же других провластных партий в Харькове могут рассчитывать на согласование кандидатов в горсовет и другие местные советы, и распределение административных должностей до и после выборов.

Некоторые СМИ указывают на существование кулуарных договоренностей внутри «Солидарности», в соответствии с которыми пропрезидентскими кандидатами на пост мэра могли стать лидер городской организации партии А. Давтян, нардеп от Блока Петра Порошенко М. Кобцев, а также заместитель губернатора и его доверенное лицо Ю. Светличная, кандидатура которой, впрочем, многими не была воспринята всерьез.

В то же время, как подчеркивают обозреватели, несмотря на стремление губернатора ограничить круг претендентов на роль единого кандидата своими креатурами, на должность харьковского мэра распространяются претензии и других условно «провластных» партий.

Так, о своем намерении баллотироваться на пост харьковского городского головы заявил экс-глава МинАП представитель ВО «Свобода» И. Швайка.

С таким же намерением выступили и депутаты Харьковского горсовета Д. Маринин и А. Родзинский, косвенно связанные, по мнению некоторых наблюдателей, с министром внутренних дел А. Аваковым.

Таким образом, в первом туре выборов мэра Харькова против действующего городского головы Г. Кернеса могут быть выдвинуты, как минимум четыре кандидата, способных «оттянуть» часть голосов у претендента на пост мэра от И. Райнина. При этом один из них, И. Балута, имеет шансы пройти во второй тур. В его пользу может сыграть тот факт, что он возглавлял Харьковскую ОГА в 2014 г., когда в городе происходили «сепаратистские» выступления и, как считали некоторые эксперты, существовала вероятность расширения так называемых ДНР/ЛНР на Харьков и другие регионы Украины. Поэтому считается, что имидж И. Балуты в политических кругах, поддержавших Евромайдан, позитивен, а его электоральная поддержка не меньше, чем у кандидата от Блока Петра Порошенко. Этим наблюдатели объясняют активные переговоры по снятию нежелательных соперников пропрезидентского кандидата в обмен на определенные преференции.

В такой ситуации победа действующего мэра Харькова Г. Кернеса представляется очень вероятной. «Я подтверждаю, что пойду на выборы с уверенностью в своей победе», – цитируют СМИ его недавнее заявление. В то же время среди прогнозов относительно участия Г. Кернеса в выборах – возможность снятия его кандидатуры в ходе избирательной кампании под каким-нибудь удобным предлогом, среди которых продолжение рассмотрения уголовного дела против него, направленного Генпрокуратурой в суд еще в марте. Сам Г. Кернес называет обвинения в свой адрес «чёрным пиаром и фальсификацией», а также уверяет, что судебное разбирательство не препятствует проведению его избирательной кампании. «Я иду, чтобы победить, а судебное дело идёт своим чередом, – заявил недавно Г. Кернес – Не знаю, влияет ли оно на мой рейтинг. Сейчас он составляет около 70 %. Выдвигаться, скорее всего, буду от партии “Відродження”».

С угрозой «реванша» сегодняшней оппозиции по итогам октябрьских выборов наблюдатели связывают реализацию властью политического проекта «Наш край», целью которого может быть размытие монополии Оппозиционного блока в будущих составах местных советов областей Юга и Востока. Некоторые эксперты считают, что этот проект создан «под кураторством Банковой» как альтернатива для тех избирателей, которые не лояльны как к демократическим и национал-демократическим партиям, так и к представителям оппозиции.

Среди задач проекта, которые ставят перед собой его инициаторы, обозреватели называют цель, используя авторитет местных лидеров, завести в региональные власти максимум своих людей, решив проблему сохранения своего влияния в регионах страны, особенно на Востоке и Юге; уменьшить репутационные потери Президента и его политической силы, связанные с необходимостью брать в союзники бывших сторонников В. Януковича;

сохранить лояльность к власти тех местных руководителей, которые ранее поддерживали Партию регионов.

«Здесь уместно напомнить, что Оппозиционный блок как всеукраинский проект начал раскручиваться за месяц с хвостиком до старта местной избирательной кампании и уже набрал более 10 %. Но им занимался отличник политтехнологической подготовки П. Монофорт. При поддержке, конечно, надежных рупоров в виде “Интера” и 112 канала, пользующихся доверием целевой аудитории», – отмечает И. Ведерникова в своей статье для ZN.UA (http://zn.ua/POLITICS/bankovaya-prodvigaet-partiyu-merov-s-celyu-oboyti-oppozicionnyy-blok-na-mestnyh-vyborah-186395_.html). – Что касается “Нашего края”, то среди официальных спикеров нового партийного проекта: А. Киссе (экс-нардеп фракции ПР от Одесщины), А. Фельдман (внефракционный депутат от Харькова), С. Кальцев (экс-депутат от Запорожья), мэр Николаева Ю. Гранатуров, а также бывший заместитель главы столичной администрации А. Мазурчак. «По нашей информации одиозные, но рейтинговые мэры Харькова и Одессы – Г. Кернес и Г. Труханов по приглашению кураторов Банковой должны были разнообразить палитру НК, но в какой-то момент, по видимому, сочли, что могут внести свою посильную лепту в эпоху возрождения Коломойского», – пишет И. Ведерникова.

Важно отметить, что часть кандидатов на кресло мэра Харькова не представляется обозревателям реальной альтернативой Г. Кернесу, а скорее его возможными преемниками, нацеленными на продолжение его политики и сохранение влияния в регионе. Так, считается, что участие в выборах мэра А. Фельдмана (и даже возможная его победа, хоть это и маловероятно) будет иметь целью сохранение в городе «схем времен Кернеса» – то есть по-настоящему бороться с Г. Кернесом на выборах он не будет. В подобном ключе эксперты рассматривают и кандидатуру Ю. Сапронова, также рассчитывающего на роль преемника Г. Кернеса в будущем.

В то же время некоторые эксперты высказывают мнение, что кто бы ни победил во втором туре выборов мэра Харькова, они никогда не станут оппонентами Президенту П. Порошенко и губернатору И. Райнину, пока последние будут сохранять свое влияние.

Оппозицию президентской власти в Харькове могли бы составить бывший губернатор, представитель Оппозиционного блока М. Добкин или А. Александровская (КПУ). Но вероятность избрания мэром М. Добкина или выдвижения А. Александровской очень низка.

В целом, электоральные симпатии избирателей Харьковщины, исходя из недавних социологических исследований, выглядят следующим образом. Как сообщил социолог Л. Левицкий, представляя результаты опроса, проведенного Киевским центром политического и экономического анализа, если бы местные выборы проходили в последних числах августа, то в городской совет Харькова наверняка прошли бы две политические силы – Оппозиционный блок и «Самопоміч». «Эти две политические силы однозначно преодолевают 5-процентный проходной барьер», – сообщил социолог. Так, за Оппозиционный блок точно проголосовало бы 24,1 % харьковчан, 17 % рассмотрят такую

возможность. За «Самопоміч» проголосовали бы 6,2 % харьковчан, 25,6 % рассмотрят возможность голосования. Далее в этом рейтинге следуют партии, чей уровень поддержки близок к 5 %. Так, шансы на преодоление избирательного барьера имеют Левый блок – 4,6 %, ВО «Батьківщина» – 4,2 %, «Солидарность – “Блок Петра Порошенко”» – 4,1 %. Еще 3,9 % харьковчан готовы поддержать партию «Народный контроль». «Партия “Народный контроль”» обладает самым низким среди первых девяти партий, в том числе среди лидеров, антирейтингом, и при этом средней узнаваемостью. Почти четверть харьковчан (26,4 %) ничего не знают об этой партии. Таким образом, при той работе, которая ведется “Народным контролем” в Харькове, партия имеет все шансы закрепиться в тройке и преодолеть 5-процентный барьер», – отметил Л. Левицкий. В то же время, по его словам, «Батьківщина», Левый блок и «Солидарность – БПП» имеют высокие антирейтинги. «Больше половины харьковчан уверены, что не проголосуют за эти партии», – сообщил социолог. Самый высокий антирейтинг, согласно опросу, имеют ВО «Свобода» (64 %), Радикальная партия (65 %), и «Правый сектор» (76 %). В то же время исследование подтвердило достаточно высокий уровень электоральной поддержки действующего мэра Г. Кернеса. Так, если бы выборы харьковского городского головы проходили в конце августа, то Г. Кернес, рейтинг которого составляет 48,4 %, победил бы на них с высокой долей вероятности.

Ближайшим конкурентом действующего мэра Харькова мог бы стать А. Фельдман, рейтинг которого составляет около 9,9 %. В случае неучастия последнего в выборах конкурентом Г. Кернеса, исходя из результатов социологического исследования, может стать А. Родзинский («Народный контроль») с 4,1 % уровнем поддержки. А. Александровская, В. Кожемяко («Самопоміч»), И. Балута (Партия волонтеров Украины), И. Швайка (ВО «Свобода») пользуются поддержкой примерно 2 % процентов избирателей и не смогут составить серьезной конкуренции основным претендентам на пост харьковского городского головы.

Эксперты отмечают, что конкуренция между «национал-патриотическими» силами не станет прямой причиной роста электоральной поддержки оппозиции, однако может служить снижению интереса к избирательному процессу среди патриотической общественности, что может привести к снижению уровня явки на выборах, обеспечив, таким образом, относительное преимущество в уровне поддержки оппозиции.

Нужно также принимать во внимание сильное географическое разделение электоральных симпатий. Как отмечает директор Фонда «Демократические инициативы», социолог И. Бекешкина, «на Востоке мы имеем в электоральном плане “выжженное поле”. Кто там остался – будут голосовать или за власть, или за Оппоблок... На Западе же и, частично, в центре будут конкурировать правые силы».

Таким образом, дальнейший ход избирательной кампании в Харькове будет определяться, среди прочего, стратегией провластных политических сил, их успехами в определении единого кандидата на пост мэра города, что в свою очередь, во многом будет зависеть от преодоления противоречий в

провластном лагере, которые вылились в недавний раскол в парламентской коалиции.

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Состоялась XI Международная научно-практическая конференция «ИКТ в образовании, исследованиях и промышленных приложениях: интеграция, гармонизация и трансфер знаний», более известная специалистам IT-сферы под названием ICTERI 2015. В этом году конференция впервые проходила на базе Национального университета «Львовская политехника». Хотя «родиной» ICTERI является Херсон. В стенах Херсонского государственного университета закладывались ее нынешние традиции, именно здесь ICTERI обрела международное признание.

Несмотря на временную смену «прописки» конференции, Херсонский госуниверситет являлся одним из основных ее организаторов (сопредседателем руководящего комитета ICTERI был и остается основатель конференции профессор ХГУ А. Спиваковский). Удалось сохранить и основную идею конференции – связь науки и практики в сфере IT-технологий.

В этом году докладчики ICTERI представляли шесть стран мира. Ученые и практики обменивались опытом и новейшими достижениями в процессе работы секций и семинаров. Был проведен и уже традиционный IT-Talk, на котором оживленную дискуссию вызвали доклады специалистов компании DataArt (Херсон).

Помимо практикующих специалистов IT-сферы из Херсона, в конференции приняли участие преподаватели кафедры информатики, программной инженерии и экономической кибернетики ХГУ и их студенты, чьи работы были отобраны для участия в ICTERI (всего 14 человек).

Лучшие статьи ICTERI уже традиционно публикуются в международном научном издании Springer, что свидетельствует о высоком научном уровне конференции.

Проведение XI Международной научно-практической конференции ICTERI 2015 стало возможным благодаря поддержке Образовательного фонда народного депутата Украины А. Спиваковского (OSEF), компаний DataArt и Logicify, а также Национального университета «Львовская политехника» ***(ХЕРСОН Онлайн (<http://khersonline.net/novosti/obrazovanie/39949-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferenciya-icteri-v-etom-godu-vpervye-proshla-ne-v-hersone.html>). – 2015. – 20.05).***

* * *

Студенти 3 курсу факультету радіофізики, електроніки та комп'ютерних систем О. Загарія та К. Лапчевський (напрямок підготовки «Прикладна фізика») вкотре успішно виступили в міжнародних студентських змаганнях – на цей раз в проекті Garage48.

Garage48 – це міжнародний 48-годинний хакатон для розробників, дизайнерів та маркетологів, створений для того, щоб учасники могли в режимі online презентувати власні бізнес-ідеї, отримати відгуки менторів та інвесторів, сформувати команду та представити прототип свого проекту. G48 широко відомий у Європі. Загалом участь у заході за весь період існування взяли понад 2000 учасників, створено більше 300 прототипів проектів і більше 15 успішних стартапів.

Головна мета проекту – довести, що бізнес – це не тільки фінансові ресурси, а й позитивний настрій та творча команда однодумців.

Цього року хакатон проходив у Києві на базі коворкінгу «Часопис». Студенти О. Загарія та К. Лапчевський взяли участь у складі міжнародної команди «D+D» (Developer and Designer) зі студентами з різних ВНЗ України, а також з Естонії.

Спільними зусиллями всіх учасників команди було розроблено прототип системи, яка має значно спростити комунікацію між програмістом та дизайнером.

Команда виборола перше місце серед 16 представлених проектів (понад 80 учасників), та була нагороджена спеціальними призами від компанії Microsoft (*Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Прес-центр* (<http://pressa.univ.kiev.ua/news.php?id=6554>). – 2015. – 13.05).

* * *

Сто тисяч євро на своє дослідження наноматеріалів отримав молодший науковий співробітник КНУ ім. Тараса Шевченка І. Гуральський. Він узяв участь у програмі «Горизонт 2020» – рамковій програмі ЄС із наукових досліджень та інновацій, до якої цього року долучилась Україна. Молодий хімік розробив проект, що відповідає найсучаснішим науковим трендам та конкурентоспроможний на ринку інновацій. Сполуки, що досліджує І. Гуральський, матимуть застосування в носіях інформації, різноманітних хімічних сенсорах (*Київський національний університет імені Тараса Шевченка* (<http://pressa.univ.kiev.ua/news.php?id=6543>). – 2015. – 06.05).

* * *

У рамках проведення фестивалю науки у Львівському університеті 13 травня 2015 р. на фізичному факультеті відбулася триденна Міжнародна конференція студентів і молодих науковців з теоретичної та експериментальної фізики «Еврика – 2015». Відкрив конференцію проректор з

наукової роботи, професор Р. Гладишевський. Звернувши увагу присутніх на розвиток українських наукових досліджень в інноваційній сфері, він зазначив: «Згідно з показниками оприлюдненого компанією Bloombergрейтингу 50 провідних країн світу, що були ранжовані за шістьма показниками, які сприяють інноваціям, Україна входить до п'ятірки лідерів у категорії вища освіта. Критеріями оцінювання є кількість студентів, які здобувають вищу освіту, відсоток робочої сили з вищою освітою та кількість випускників інженерних спеціальностей як відсоток від робочої сили. Ці показники засвідчують, що наші молоді дослідники відкриті до наукового пошуку та нових звершень».

Проректор також зауважив, що за даними наукометричної бази SCOPUS Львівський університет посідає третє місце в рейтингу за кількістю публікацій і цитувань.

За словами заступника декана фізичного факультету, доцента Т. Демківа, «молоді вчені, які відкривають нові напрями досліджень, визначають вектор подальшого розвитку фізичної науки. Тож їхні наукові розробки будуть стимулювати й забезпечувати повноцінний розвиток економіки».

Під час роботи конференції на секційних засіданнях було представлено понад 100 доповідей на актуальну проблематику в галузях матеріалознавства, оптики і спектроскопії, фізики твердого тіла, нанотехнологій, квантової теорії та квантової інформатики, фізики конденсованих систем, астрофізики та астрономії, радіоелектроніки, комп'ютерного моделювання та програмного забезпечення (*Львівський національний університет імені Івана Франка* (<http://lnu.edu.ua/index.php?q=information&new=1913>). – 2015. – 14.05).

Аерокосмічна і авіаційна галузі

11–15 травня 2015 р. у Берліні, Німеччина, відбулася 36-та Міжнародна конференція з дистанційного зондування землі (36th International Symposium on Remote Sensing of Environment – ISRSE), у якій взяли участь співробітники відділу інформаційних технологій та систем Інституту космічних досліджень НАН та ДКА України.

Професор, доктор технічних наук А. Шелестов та М. Лавренюк представили такі доповіді: «Картографування сільськогосподарських культур на регіональному рівні за часовими рядами супутникових даних» Куссуль Н. М., Скакун С. В., Шелестов А. Ю., Лавренюк М. С., Яйлимов Б. Я., Куссуль О. М.; «Порівняння біофізичних на супутникових предикторів для прогнозування врожайності пшениці в Україні» Колотій А. В., Куссуль Н. М., Шелестов А. Ю., Скакун С. В., Яйлимов Б. Я., Басараб Р. М., Лавренюк М. С., Олійник Т., Остапенко В. А. (*Відділ космічних інформаційних технологій та систем* (<http://inform.ikd.kiev.ua/index.php?path=ua/semiconf/2015/ISRSE.html>)).

* * *

Заступник директора Інституту космічних досліджень НАН України та ДКАУ, доктор технічних наук, професор Н. Куссуль взяла участь у складі української делегації в Міжнародному фіналі науково-інженерної ярмарки Intel International Science and Engineering Fair (Intel-ISEF) та виступила із доповіддю на Intel Educator Academy «Наука та підприємництво: від наукової ідеї до інновації для старт-ап компанії», яка проводилась у Пітсбургу, штат Пенсильванія, США 10–15 травня 2015 р.

У складі української делегації, яка супроводжувала переможців національного етапу конкурсу Intel-ISEF, вирушили представники урядових та освітніх установ України (*Відділ космічних інформаційних технологій та систем* (http://inform.ikd.kiev.ua/index.php?path=/ua/news/2015/intel_isef.html)). – 2015. – 16.05).

* * *

Голова Державного космічного агентства України О. Уруський:

Ситуація у вітчизняній ракетно-космічній галузі нині характеризується кількома факторами. З одного боку, оскільки вона є складовою загального економічного комплексу України, то не може уникнути всіх тих проблем, які переживає економіка країни. З іншого – за ті понад 23 роки, що минули від здобуття Україною незалежності, не вдалося завершити необхідні процеси реформування власної ракетно-космічної галузі, й через це вона продовжувала певною мірою залишатися такою, якою існувала протягом кількох десятиліть, коли була однією зі складових ракетно-космічного комплексу тієї великої космічної держави, якою був колишній СРСР. Тому-то після того, як Радянський Союз розпався, орієнтація нашої галузі мала певний перекид у бік сусідньої держави – Росії.

Зараз перед нами постав виклик: що ж робити, коли співробітництво України з Російською Федерацією у сфері створення, виробництва та експлуатації ракетно-космічної техніки, м'яко кажучи, суттєво зменшилося. За минулий, 2014 р. українські підприємства не отримали з Росії жодного замовлення на постачання туди наших ракет-носіїв і космічних апаратів.

Росіянами також зупинено і реалізацію міжнародних програм «Морський старт» і «Наземний старт», серед учасників яких – українські державні підприємства – конструкторське бюро «Південне» (розробник ракет-носіїв із сімейства «Зенітів») і виробниче об'єднання «Південний машинобудівний завод» (виготовлювач цих ракет).

Проект, пов'язаний з використанням міжнародною російсько-українсько-казахстанською компанією «Космотрас» конверсійних ракет-носіїв «Дніпро» (які є мирною модифікацією колишніх стратегічних міжконтинентальних балістичних ракет Р-36М2 «Воєвода» або SS-18 «Сатана», як їх іменують на Заході, котрі поступово знімаються з бойового чергування в Російській Федерації, продовжує своє функціонування (зокрема, черговим прикладом став здійснений 26 березня 2015 р. з бази «Ясний», що в Оренбурзькій області РФ, успішний пуск «Дніпра» з південнокорейським космічним апаратом).

Тому є нагальна потреба в суттєвому реформуванні їх та в серйозній реструктуризації всієї української ракетно-космічної галузі. У першу чергу, це стосується її флагмана – виробничого об'єднання «Південний машинобудівний завод» ім. О. Макарова, що в Дніпропетровську.

На виробничому об'єднанні «Південний машинобудівний завод», яке колись налічувало понад 50 тис. працівників, нині залишилося лише близько 7,5 тис. (при тих самих, як і колись, площах цехів та виробничих потужностях). Майже повна відсутність замовлень з боку РФ (раніше вони становили вельми вагомому частку продукції «Південмашу») та деякі інші негативні фактори призвели до того, що цей завод у 2014-му скоротив обсяги виробництва більш як на 28 % та обсяги реалізації — на 26 %, а у 2015-му тривалий час перебував у стані простою. Було допущено і чималу (до восьми місяців) заборгованість із зарплати.

Кабінету Міністрів і Державному космічному агентству, до системи управління якого належить «Південмаш», довелося протягом останніх місяців вживати кардинальних заходів, спрямованих на виведення цього підприємства зі складної ситуації, у якій воно опинилося. Цьому допомогло ухвалене урядом рішення про перерозподіл коштів у рамках виконання контракту за програмою щодо «Циклону-4»: Кабмін погодився з тим, аби наявні за цим проектом залишки коштів пішли безпосередньо на спорудження нових ракет-носіїв, щоб завантажити «Південмаш» роботою. Унаслідок цього вже вдалося практично погасити борги із заробітної плати працівникам «Південмашу» (*Державне космічне агентство України* (<http://www.nkau.gov.ua/nsau/newsnsau.nsf/HronolU/C1115CEBF4F10BC8C2257E4B003EDD7E?OpenDocument&Lang=U>). – 2015. – 20.05).

* * *

19 травня 2015 р. голова ДКА України взяв участь у відкритті V Міжнародної конференції «Космічні технології: сьогодення і майбутнє», яка проходить у Дніпропетровську в Палаці студентів Дніпропетровського національного університету. Конференція «Космічні технології: сьогодення і майбутнє» проводиться підприємствами та організаціями космічної галузі України, серед яких ДП «ВО «Південний машинобудівний завод ім. О. М. Макарова» та ДП «КБ «Південне» ім. М. К. Янгеля», під егідою Міжнародної Академії астронавтики. Традиційно конференція проходить раз на два роки та привертає значну увагу з боку світових космічних компаній та організацій. Цього року участь в конференції взяли понад 300 спеціалістів із 20 країн.

У своєму виступі голова ДКА України О. Уруський зробив акцент на основних напрямках розвитку та перспективах космічної галузі. «Соціально-економічні процеси, які відбуваються в країні, не можуть не впливати на космічну діяльність. Наше завдання – перетворити космічну галузь у локомотив інноваційного розвитку економіки країни, сприяти формуванню синергетичного ефекту від впровадження високотехнологічних та високоінтелектуальних продуктів, послуг, товарів в різні сфери економіки», – наголосив О. Уруський.

Відповідаючи на питання журналістів щодо ситуації, яка склалася на ДП «ВО «Південний машинобудівний завод ім. О.М. Макарова», голова ДКА України відзначив, що на сьогодні на підприємстві проводиться незалежний аудит з метою формування плану виходу з кризової ситуації. «Ми відчуваємо нагальну потребу у глибинному реформуванні галузі, а один з можливих способів вбачаємо в реструктуризації та корпоратизації підприємств. Не виключено, що ДП «ВО «Південний машинобудівний завод ім. О. М. Макарова» та ДП «КБ «Південне» ім. М. К. Янгеля» буде об'єднано в державний консорціум», – додав голова ДКА України.

З доповіддю про поточні та перспективні розробки виступив генеральний конструктор – генеральний директор КБ «Південне» О. Дегтярев. Президент Румунського космічного агентства (ROSA), член Ради при Міжнародній академії астронавтики М. Пізо розповів про структуру МАА, її цілі та досягнення, зауваживши, що Україна, маючи 27 представників в організації, входить по цьому показнику в топ-10 провідних космічних держав світу. Також з вітальним словом виступили представники Національної академії наук України та Інституту аерокосмічних рушійних установок при китайській корпорації China Aerospace Science and Technology Corporation (CASC).

Тематичні доповіді на пленарному засіданні зробили астроном К. Чурюмов «Місія «Розета» на ядро комети Чурюмова-Герасименко», астронавт К. Нікольє «25 років експлуатації телескопа «Хабл», директор ГАО НАН України Я. Яцків, директор Інституту космічних досліджень НАН та ДКА України О. Федоров та інші почесні гості.

Робота конференції проходила в п'яти секціях та охопила широке коло питань, серед яких – нові тенденції в галузі ракетно-космічних технологій, перспективних розробок, нові погляди на глобальні космічні проблеми і об'єднуючі міжнародні ідеї щодо їх розв'язання (*Державне космічне агентство України* (<http://www.nkau.gov.ua/nsau/newsnsau.nsf/HronolU/4BE71009EA31E6F5C2257E4B003321CA?OpenDocument&Lang=U>). – 2015. – 20.05).

* * *

21 травня 2015 р. відбулася зустріч голови ДКА України О. Уруського з президентом Румунського космічного агентства (ROSA) М. Пізо. Зустріч проходила в рамках V Міжнародної конференції «Космічні технології: сьогодні і майбутнє» у м. Дніпропетровськ.

Сторони обговорили питання та перспективи співробітництва України та Румунії в галузі освоєння космічного простору в мирних цілях. Однією з ключових тем переговорів був досвід вступу Румунії у Європейське космічне агентство. «Набуття Україною членства у Європейському космічному агентстві – це стратегічна мета, проголошена у Стратегії розвитку космічної діяльності на період до 2022 року. На цьому шляху надзвичайно важливими є поради та досвід Румунії», – зазначив голова ДКА України.

За результатами зустрічі досягнуто домовленості продовжити консультації щодо подальшої співпраці (*Державне космічне агентство*

України

<http://www.nkau.gov.ua/nsau/newsnsau.nsf/HronolU/C65259F05E05751AC2257E4D00256D91?OpenDocument&Lang=U>). – 2015. – 22.05).

* * *

20 травня 2015 р. у рамках V Міжнародної конференції «Космічні технології: сьогодні і майбутнє» у м. Дніпропетровськ відбулася зустріч голови ДКА України О. Уруського з представниками компанії Orbital ATK. Сторони обговорили питання подальшої реалізації проекту «Антарес», а також можливості співробітництва щодо використання модифікації ракети-носія «Циклон-4» (Державне космічне агентство України <http://www.nkau.gov.ua/nsau/newsnsau.nsf/HronolU/6FEF137D481A746BC2257E4D0025FE7C?OpenDocument&Lang=U>). – 2015. – 22.05).

Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань

Новокраматорський металургійний завод виготовив та поставив основні елементи для нового прискорювача важких іонів ДЦ-280, що є базовим устаткуванням, яке створюється ОІЯД. Таким чином українські науковці та виробники зробили вагомий внесок до створення Фабрики надважких елементів (Державний фонд фундаментальних досліджень http://www.dffd.gov.ua/index.php?option=com_k2&view=item&id=102:ukrayina-robyt-sviy-vnesok-v-rozshyrennya-periodychnoyi-systemy-d-i-mendelyeyeva&Itemid=508&lang=ua). – 2015. – 19.05).

Інноваційні розробки та технології

Тижневик хімічного світу, що висвітлює новини і глобально охоплює наукові, технологічні, освітні, ділові та державні аспекти хімії – *Weekly news magazine of the chemical world (Volume 93 Issue 19 | News of The Week Issue Date: May 11, 2015 | Web Date: May 6, 2015, American Chemical Society)* присвятив статтю роботі, що була опублікована в одному з найбільш рейтингових журналів з хімії (ІФ понад 11) – *Angew. Chem. Int. Ed.* 2015, DOI: 10.1002/anie.201501529) старшим науковим співробітником кафедри аналітичної хімії Київського національного університету кандидатом хімічних наук П. Михайлюком.

Розроблений П. Михайлюком за сприяння всесвітньовідомої української хімічної компанії новий реагент для дифлуорометилування вже привернув увагу дослідників міжнародних сільськогосподарських хімічних компаній, які хочуть його застосувати для своїх цілей, зокрема отримання інсектицидів. У статті запропоновано новий і простий спосіб дифлуорометилування піразолів. На думку фахівців, ця робота викличе шквал наукових статей, що

продемонструють нові можливості застосування запропонованого способу. На думку Г. Бертона, лідера групи дослідження інсектицидів у Syngenta Crop Protection (Швейцарія), важливість розробленого реагенту для синтетичної хімії важко переоцінити.

У 2015 р. П. Михайлюк (як і І. Гуральський) отримав грант Марі Кюрі за програмою Горизонт 2020. У цьому ж році він виграв грант Німецької служби академічних обмінів (DAAD) для проведення наукових досліджень і підвищення кваліфікації у Технічному елітному університеті Мюнхен (м. Мюнхен) в лабораторії професора Т. Баха та Технічному університеті Берлін (м. Берлін) в лабораторії професора Н. Буддіси (Німеччині).

На початку у 2015 р. П. Михалюк був нагороджений премією НАН України за кращу наукову роботу серед молодих учених (*Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Інформаційно-обчислювальний центр університету (<http://www.univ.kiev.ua/news/6558>). – 2015. – 13.05*).

* * *

Научная разработка ученых Приазовского государственного технического университета (ПГТУ) вошла в полуфинал престижного международного научного конкурса на приз Томаса Грэма. Ученые кафедры «Механическое оборудование заводов черной металлургии» (МОЗЧМ) – профессор, доктор технических наук В. Кравченко, старший преподаватель А. Лоза и аспирант Д. Рассохин – представили на конкурс исследование на тему: «Метод локального легирования с дифференциальными свойствами для изготовления стальных корпусных деталей тяжело нагруженного оборудования». Этот метод, в частности, позволяет продлить срок службы шлаковых чаш и других изделий, которые могут разрушаться в процессе эксплуатации вследствие циклической температурной или вибрационной нагрузки.

Как рассказал заведующий этой кафедрой, доктор технических наук, профессор А. Ищенко, сотрудникам кафедры было предложено принять участие в конкурсе на приз Грэма с новой инновационной идеей, направленной на совершенствование процесса производства стали.

Такая инновационная идея, уже защищенная патентом Украины, и лежащая в основе диссертационной работы аспиранта Д. Рассохина, выпускника механико-машиностроительного факультета ПГТУ, и была направлена на конкурс. Идейным вдохновителем и организатором участия в конкурсе выступил профессор В. Кравченко – известный ученый, автор нескольких учебников по эксплуатации, обслуживанию и диагностике металлургических машин.

Конкурс Грэма проводит Международная ассоциация технологов чугуна и стали (AIST), которая базируется в США, штат Пенсильвания, и объединяет более 15 тыс. представителей из 70 стран мира. Она ежегодно проводит конференции, посвященные сталелитейному производству, организывает обучающие программы для студентов. Сотрудники кафедры «Механическое

оборудование заводов черной металлургии» ПГТУ с 2006 г. вошли в число членов этой ассоциации и постоянно получают от нее приглашения принять участие в том или ином мероприятии.

Спонсором конкурса является Фонд Томаса Грэма, успешного американского менеджера сталелитейной промышленности, который в 2014 г. пожертвовал 100 тыс. дол. на поощрение инновационных открытий в металлургии.

В следующий финальный этап конкурса пройдут лишь пять работ, и лишь затем жюри выберет победителя, которому и достанется приз в 20 тыс. долларов.

Ученые ПГТУ еще раз доказали, что могут успешно конкурировать с зарубежными коллегами – мариупольские исследователи стали единственными представителями Украины в десятке полуфиналистов *(Ученые ПГТУ – в финале престижного международного научного конкурса // Приазовский рабочий. (<http://pr.ua/news.php?new=38409>). – 2015. – 22.05 (№ 58).*

Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів

20 травня 2015 р. на Коломийщині в Катедральному Соборі Преображення Христового відбулася Міжнародна наукова конференція «Митрополит Андрей Шептицький – великий праведник України, фундатор національно-культурного відродження в Україні» за участі єпископа, правлячого архієрея Коломийської – Чернівецької єпархії УГКЦ – В. Івасюка; доктора політичних наук, професора, ректора ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника» І. Цепенди та кандидата фізико-математичних наук, доцента, доктора Коломийського інституту ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника» О. Кондур.

На конференції були присутні голова райдержадміністрації Л. Глушков та заступник міського голови І. Граділь.

Голова райдержадміністрації у своїй промові відзначив вагомий внесок митрополита Андрея Шептицького в історію нашого краю та у справі єдності українського народу, а також висловив вдячність за проведення конференції.

Напрями роботи конференції :

1) Духовна спадщина митрополита Андрея Шептицького у предметному полі сучасної релігійної – філософської думки в Україні.

2) Громадського- політична діяльність митрополита Андрея Шептицького та його роль у національному відродженні України.

3) Культурно-освітні ідеї митрополита Андрея Шептицького: ретроспективний аналіз та перспективи розвитку.

4) Мова і поетика духовної творчості Андрея Шептицького.

На конференцію прибуло чимало гостей, митців, інтелігенції, студентів та охочих пізнати ближче особу великого провідника Української церкви і народу.

Коломийська РДА(На Коломийщині відбулася Всеукраїнська наукова конференція з міжнародною участю // Коломийські вісті (http://visty.in.ua/news/kolomyia/news_7897/). – 2015. – 22.05).

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

С целью проверки достоверности документов о высшем образовании приказом Министерства образования и науки Украины от 06.03.2015 г. № 249 (зарегистрировано в Минюсте 05.05.2015 г. за № 493/26938) установлен механизм предоставления доступа физическим и юридическим лицам в Реестр документов о высшем образовании Единой государственной электронной базы по вопросам образования.

Запрос о предоставлении информации о достоверности документов о высшем образовании, кроме информации о документах выпускников высших военных учебных заведений и военных учебных подразделений высших учебных заведений, подается физическим или юридическим лицом через веб-сайт Реестра.

Информация о достоверности выданного документа о высшем образовании предоставляется запрашивающим свободно и бесплатно на основании запроса, составленного на украинском языке, о предоставлении информации из Реестра в электронной форме в виде:

- отображаемой в виде интернет-страницы на сайте Реестра;
- выписки из Реестра в виде файла, который направляется на адрес электронной почты запрашивающего информацию.

Запрос должен содержать: фамилия, имя, отчество (при наличии); серию и номер документа о высшем образовании; адрес электронной почты, на который нужно дать ответ, в случае заказа выписки из Реестра.

Выписка из Реестра направляется на адрес электронной почты запрашивающего в течение трех рабочих дней после получения запроса и содержит дату, время формирования ответа и электронной цифровой подписи, наложенный техническим администратором Единой государственной электронной базы по вопросам образования (*Kherson.in* (http://kherson.in/news/podlinnost_diplomov_hersontsev_teper_mozhno_proverit_v_internete). – 2015. – 20.05)

* * *

Експерти склали рейтинг із 800 кращих університетів світу за 2014–2015 рр. До рейтингу найкращих університетів світу потрапили шість українських вишів. Вищі навчальні заклади з усіх куточків світу порівняли в рейтингу QS World University Rankings за чотирма критеріями, які найбільше цікавлять майбутніх студентів: дослідження, викладання, працевлаштування та міжнародні перспективи.

Найпрестижнішим та найкращим університетом визнали американський Массачусетський технологічний інститут. Другим став британський Кембридж, а на третьому місці опинився Імперський коледж Лондона. Ще один американський виш – Гарвард – став четвертим, на п'ятій позиції опинився Оксфорд. До списку найкращих університетів планети увійшли шість українських вишів:

1. Національний університет ім. Тараса Шевченка посів 421 місце.
2. Уперше в рейтингу і одразу на 481 позиції опинився Харківський національний університет ім. Н. В. Каразіна.
3. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» став 551-м.
4. Ще один новачок у рейтингу – Сумський державний університет – посів 651 місце.
5. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» та Донецький національний університет поділили 701 сходинку в рейтингу *(Західна інформаційна корпорація (http://zik.com.ua/ua/news/2015/05/20/shist_ukrainskyh_vyshiv_opynylysyu_u_reytynghu_naykrashchyh_universytetiv_svitu_591496). – 2015. – 20.05).*

* * *

Сумський державний університет на третій позиції серед українських університетів увійшов до ТОП-10 наукових та науково-освітніх установ за індексом Гірша в базі даних Google Scholar. Відповідний рейтинг оприлюднила Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Нещодавно рейтинг від мережі URAN, складений за індексом Гірша в базі даних Scopus, теж визначив високі позиції СумДУ.

Ці результати корелюються зі значними показниками університету в рейтингах QS World University Rankings, Webometrics, 4ICU, U-Multirank, SCImago та даними наукометричної бази SCOPUS, що свідчить про наукову відкритість університету та авторитетності робіт його вчених у світовому науково-освітньому просторі *(Сумський державний університет (http://sumdu.edu.ua/ukr/news/6485-naukova-diyalnist-prioritet-sumdu.html). – 2015. – 7.05).*

Охорона здоров'я

У Чернігові побували провідні вітчизняні спеціалісти у сфері серцево-судинної хірургії, які ознайомилися з роботою кардіологічної служби міста та області, провели консультування громадян та науково-практичну конференцію щодо актуальних питань серцево-судинної хірургії.

Їхній візит відбувався в рамках Проекту «Зупинити епідемію серцево-судинних захворювань», який має на меті впровадження сучасних методів профілактики хвороб серця і судин, поширення серед населення засад

здорового способу життя та сприяння покращенню якості кардіологічної допомоги.

Під час прес-конференції начальник управління охорони здоров'я Чернігівської міської ради Ю. Бойко ознайомив присутніх із сучасним станом надання спеціалізованої медичної допомоги жителям як обласного центру, так і регіону. На жаль, незважаючи на доволі високий рівень забезпечення чернігівських кардіохірургів сучасним обладнанням, наприклад сучасним ангиографом, що знаходиться на базі міської лікарні № 2, тромболітиками, стентами, населення часто звертається до спеціалістів запізно, коли інфаркт та інша ургентна патологія вже загрожує життю людини. За останні роки серцево-судинна хірургія в Чернігові просунулася далеко вперед – почали здійснювати операції на відкритому серці, з'явився апарат штучного кровообігу, робимо аорто-коронарне шунтування, встановлюємо штучні водії ритму, робимо корекції клапанів тощо.

Розповідаючи про Всеукраїнський проект «Зупинити епідемію серцево-судинних захворювань», головний позаштатний фахівець Міністерства охорони здоров'я України за спеціальністю «Хірургія серця та магістральних судин у дорослих» кандидат медичних наук К. Руденко наголосив: «За 7 місяців реалізації цього проекту хірурги побували у 17 областях, провели конференції не тільки для спеціалістів-хірургів, а й для лікарів загальної практики-сімейної медицини, паралельно проходили симпозиуми з питань вроджених вад розвитку та екстрагенітальної патології, огляди дітей та дорослих нашими провідними спеціалістами. У рамках ознайомлення з роботою галузі у Чернігові, в нас відбулася зустріч із головою обласної ради Миколою Зверевим. Приємно, що є спільне бачення влади Чернігівщини і медиків щодо подальшого розвитку серцево-судинної хірургії. В боротьбі із цими патологіями значною мірою допомагає обласний бюджет, про що свідчать і придбання новітнього обладнання, і забезпечення тромболітиками. Звісно, велика серцево-судинна хірургія поки не доступна у Чернігові, утім, напрямок обраний правильно, адже результати перших операцій, які ми побачили, дозволяють нам сподіватися, що найближчим часом ситуація із захворюваністю буде виправлена. Вважаємо необхідним забезпечення ангиографами не тільки обласний центр, а і міста, в яких повинні бути створені опорні міжрайонні «пункти» для надання кардіологічної допомоги. На жаль, служба не повною мірою забезпечена препаратами тромболілізу. Але за допомогою міжрегіональних кардіоцентрів цю ситуацію можливо змінити, а також її можна покращити і за рахунок коштів спонсорів. А загалом екстрена медична допомога населенню повинна бути безкоштовною, її держава повинна брати на себе. До речі, пілотний проект із забезпечення хворих на гіпертензію доступними ліками дав позитивний результат. Вважаємо, що подібний проект, може і не у такому вигляді, але повинен працювати».

За словами головного лікаря Національного інституту серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова, кандидата медичних наук С. Сіромахи, проблема кадрового забезпечення кардіологами регіонів – дуже актуальна не тільки на Чернігівщині. Але в тому і полягає допомога регіонам, коли спеціалісти з року

в рік їздять по областях і безкоштовно консультують усіх, хто цього потребує. Таку практику слід продовжувати і консультувати хворих навіть у районних центрах. А для цього потрібен лише так званий «інформаційний фон», тобто, потужна масова роз'яснювальна робота. Якщо людина потребує оперативного втручання в інституті, але не має можливості заплатити за витратні матеріали, звісно, її прооперуємо і нікому не відмовимо.

На розвиток серцево-судинних захворювань впливає низка факторів, від яких людина, усвідомлюючи їхню небезпеку, може відмовитися. А це тютюнокуріння, недостатня фізична активність, підвищена вага, зловживання алкоголем та супутні захворювання (діабет, нераціональне харчування). Ці фактори впливають на розвиток ішемічної хвороби серця та цереброваскулярних порушень. Утім, та реклама, що існує на телебаченні, аж ніяк не сприяє дотриманню людиною здорового способу життя.

Участь у прес-конференції взяли лікарі-терапевти, кардіологи, сімейні лікарі, лікарі бригад швидкої медичної допомоги, педіатри, неонатологи, дитячі кардіологи та акушер-гінекологи. Отриманий досвід вони будуть успішно реалізовувати на своїх робочих місцях та в повсякденній практиці (*Відбулась науково-практична конференція з питань серцево-судинної хірургії // Чернігівський монітор (<http://monitor.cn.ua/ua/style/32674>). – 2015.- 25.05*).

Наукові видання

Інформаційно-аналітична система «Бібліометрика української науки» склала рейтинг «Топ-100 українських науковці». У десятку найкращих потрапив доктор фізико-математичних наук, завідувач кафедри кореляційної оптики, директор Інституту фізико-технічних та комп'ютерних наук Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича О. Ангельський. Також до почесного списку потрапили і ще двоє його колеги – учений-оптик, професор, завідувач кафедри оптики та видавничо-поліграфічної справи ЧНУ О. Ушенко та кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри кореляційної оптики університету Ю. Ушенко.

Інформаційно-аналітична система «Бібліометрика української науки» – це наукометрична надбудова з бібліометричними профілями вчених, які містять інформацію про публікаційну активність і цитованість їх праць. Загалом українською науковою спільнотою створено понад 5,5 тис. таких профілів.

О. Ангельський (народився 5 травня 1957 р. у селі Селятин Путильського району Чернівецької області) – український інженер-оптик. Доктор фізико-математичних наук (1991). Професор (1991). Академік АН ВШ України. Заслужений діяч науки і техніки України. Перший українець, що був нагороджений премією імені Галілео Галілея.

1979 р. закінчив Чернівецький університет. У 1979–1982 рр. навчався в аспірантурі Чернівецького державного університету за спеціальністю «Оптика». З 1982 працює в Чернівецькому університеті – у 1984–1990 рр. – доцент кафедри кореляційної оптики; з 1987 р. – завідувач кафедри

кореляційної оптики; з 1997 р. – декан інженерно-технічного факультету. У 1983 р. захистив кандидатську дисертацію в Інституті фізики Академії наук України. У 1990 р. захистив докторську дисертацію за спеціальністю «Оптика» в Саратовському державному університеті.

Сфера наукових інтересів: голографія, статистична та кореляційна оптика, оптична діагностика шорстких поверхонь. Автор понад 300 статей у рейтингових міжнародних журналах, автор і співавтор шести монографій, опублікованих у США.

Член редакційних колегій міжнародних наукових журналів: *Optica Applicata*, *Journal of Optics A: Pure and Applied Optics*, *Ukrainian Journal of Physical Optics*, *Journal of Holography and Speckle*, *Open Optics Journal*, *SPIE Reviews*. Тематичний редактор журналу *Optoelectronics Review*. Президент українського товариства *Pure and Applied Optics* («Чистої та прикладної оптики»). Ініціатор і організатор входження України у Європейське оптичне товариство з 2009 р. Заслужений діяч науки і техніки України; Дійсний член Американського оптичного товариства (OSA); Дійсний член Європейського оптичного товариства (EOS Fellow); Дійсний член Міжнародного товариства інженерів-оптиків (SPIE); Дійсний член Інституту фізики Великобританії; Привілейований фізик, вченого інституту фізики Великобританії; Нагороджений медаллю ім. Рождественського Російського оптичного товариства; Нагорода Ярослава Мудрого АН Вищої школи України (1996); Нагороджений міжнародною премією Галілео Галілея (2007) (*Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича* ([http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data\[5013\]\[news_id\]=4640](http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data[5013][news_id]=4640)). – 2015. – 13.05).

Наука і влада

Председатель Харьковской облгосадминистрации (ХОГА) И. Райнин в рамках празднования Дня науки Украины вручил дипломы стипендиатам ХОГА. Стипендии будут получать 20 выдающихся и 20 молодых ученых области.

По словам директора Департамента образования и науки ХОГА А. Бабичева, стипендиатов определили экспертные комиссии. При этом, уточнил А. Бабичев, учитывалось более 20 критериев. Кроме того, пять лучших ученых области были награждены грамотами ХОГА, пять получили благодарности председателя ХОГА. Отдельно были отмечены и 13 студентов – победителей IX Харьковского регионального конкурса студенческих научных работ по естественным, техническим и гуманитарным наукам, который проходит под патронатом облгосадминистрации (*STATUS QUO* (http://www.sq.com.ua/rus/news/obshchestvo/18.05.2015/40_uchenyh_budut_poluchat_stipendii_ot_obladministracii/nauk/). – 2015. – 18.05).

Проблеми інформатизації

Матеріали до Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація»
(м. Київ, НБУВ, 6–8 жовтня 2015 р.)

О. Пригорницька,

мол. наук. співроб. відділу оперативної інформації СІАЗ
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Особливості аналітичної роботи з регіональними ЗМІ

Будь-яка інформація, отримана з регіональних ЗМІ, характеризується певним ступенем вірогідності, і щоб переконатися в достовірності медійного повідомлення, фахівцям інформаційно-аналітичних служб бібліотек необхідно застосовувати різноманітні підходи до аналізу текстів з метою виявлення маніпулятивної, недостовірної інформації.

Так, аналіз будь-якого повідомлення в ЗМІ можна поділити на дві його складові: внутрішній та зовнішній аналіз.

Зовнішній аналіз дає можливість зробити загальні висновки щодо обставин та мотивів, за яких було створено документ, внутрішній аналіз – це аналіз самого змісту (тексту) документа.

При проведенні зовнішнього аналізу повідомлення в регіональних ЗМІ перш за все необхідно:

– звернути увагу на його актуальність, визначити наскільки важлива описана подія і як часто вона зустрічається в інших ЗМІ, проаналізувавши загальний обсяг повідомлень на дану тему;

– оцінити надійність джерела повідомлення (абсолютно надійне, не надто надійне, невизначене тощо). Відсутність інших публікацій у автора, «конфіденційність» джерел, з яких отримана інформація, або їх сумнівна історія, приховування або зменшення значення інформації, дають підстави для аналітика вважати про ненадійність такого джерела інформації;

– визначити наміри, якими керувався автор повідомлення. Під час розгляду матеріалів необхідно звернути увагу на особисте ставлення автора до обговорюваної теми, його скандальний характер, залежність від власника ЗМІ, наявність інших публікацій та їх незаангажованість;

– врахувати, як обставини, за сприянням яких було створення повідомлення, вплинуло на його зміст.

Внутрішній аналіз повідомлення – це безпосередньо розкриття його змісту, під час якого необхідно розглянути коло питань, які поставлені і як вони розв'язані, наскільки аргументовано та переконливо автор доводить свою думку, який фактично використано матеріал у повідомленні, порівняння аналізованого документа з іншими джерелами.

Крім того, широко застосовується вивчення новинних повідомлень за допомогою методу контент-аналізу. Основна ідеєю контент-аналізу полягає в тому, що в текстовому повідомленні різні компоненти, образи, думки та

стереотипи піддаються вимірюванню: їх мірою служить те, яке місце вони займають у загальному обсязі повідомлення, або як часто зустрічаються.

Контент-аналіз медійних повідомлень відбувається в декілька етапів:

- визначення сукупності досліджуваних джерел або повідомлень за допомогою набору заданих критеріїв, яким має відповідати кожне повідомлення;

- формування вибіркової сукупності повідомлень;

- виявлення одиниць аналізу. Ними можуть бути слова або теми;

- виділення одиниць рахунку, які можуть збігатися зі смисловими одиницями або мати специфічний характер. У першому випадку процедура аналізу зводиться до підрахунку частоти згадування виділення смислової одиниці, у другому – дослідник на основі аналізованого матеріалу і цілей дослідження сам висуває одиниці рахунку, якими можуть бути: фізична протяжність текстів; площа тексту, заповнена смисловими одиницями; число строк (абзаців, знаків, колонок тексту);

- процедура підрахунку. Вона в загальному вигляді подібна зі стандартними прийомами класифікації щодо виділених угруповань. Застосовується складання спеціальних таблиць, застосування комп'ютерних програм, спеціальних формул, статистичних розрахунків;

- інтерпретація отриманих результатів відповідно до цілей та завдань конкретного дослідження.

Разом з тим необхідно пам'ятати, що зібраної інформації повинно бути достатньо для якісного аналізу тематики, у якій відображені всі істотні сторони проблеми й значущі факти, а надмірно критичний підхід до оцінки достовірності матеріалів не повинен призвести до втрати корисних та важливих фактів.

Регіональні ЗМІ є важливим джерелом інформації про суспільне життя в регіонах України, зокрема про діяльність місцевих органів влади. Водночас частина регіональних ЗМІ, вдаючись до прийомів маніпулятивного впливу (розміщення замовних матеріалів, упереджене подання або замовчування, перекручування фактів тощо), формує громадську думку в інтересах певних політичних сил чи груп осіб.

З огляду на це зростає важливість підготовки аналітиків, інформаційних працівників до сучасних тенденцій у висвітленні регіональних новин, підвищення їх фахового рівня та готовності до глибокого аналізу контенту при підготовці інформаційно-аналітичних матеріалів на базі інформації регіональних ЗМІ. Набуває також актуальності питання пошуку з боку інформаційно-аналітичних структур бібліотек нових форм і методів аналітичного опрацювання інформації маніпулятивного характеру та розробки способів мінімізації її впливу.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Бібліотека XXI століття: перспективи та інновації»
(м. Київ, КНУКІМ, 23–24 квітня 2015 р.)

О. Пестрецова,

мол. наук. співроб. аналітико-прогностичного відділу НЮБ
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Бібліотечні проекти з надання доступу до офіційної інформації

Необхідність доступу до офіційної, відтак – достовірної, актуальної, безкоштовної, якісної правової інформації в умовах надпотужного інформаційного потоку, що супроводжує сучасний етап суспільного розвитку, не викликає сумнівів та визначає нагальність відповідних наукових досліджень.

Істотний дослідницький потенціал, на нашу думку, має проблема участі бібліотек у політико-правовому інформуванні громадян та органів влади. Вона актуалізується, серед іншого, зростаючою потребою в наданні достовірної, повної та своєчасної правової інформації та можливостями бібліотек як агрегаторів необхідних масивів інформації, авторитетних і при цьому демократичних установ. Бібліотеки як інформаційні центри орієнтовані на пошук, акумуляцію, зберігання, організацію та поширення суспільно корисних знань, зокрема і правових, надаючи до них безкоштовний, що досить важливо в нинішніх умовах, доступ.

Сьогодні бібліотеки активізують діяльність у сфері політико-правових інформаційних обмінів: формують бази даних правового характеру, акумулюючи інформаційні ресурси, надають інформаційно-аналітичні послуги з політико-правової проблематики за запитами користувачів, надають юридично-консультативну допомогу, проводять правову просвітницьку діяльність. Прикладом ефективної діяльності бібліотек у контексті розвитку громадянського суспільства можна назвати проект зі створення пунктів доступу громадян до інформації органів державної влади в бібліотеках, започаткований Українською бібліотечною асоціацією (УБА) у червні 2009 р. у рамках гранту Програми сприяння парламенту України за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Ідеться про спеціально облаштовані комп'ютерні місця з підключенням до Інтернету, де користувачі можуть самостійно або за допомогою бібліотекаря отримати доступ до інформації органів влади будь-якого рівня, з відповідними інструкціями-порадами щодо здійснення пошуку інформації, навігаційними ресурсами, бібліографічними списками тощо. Мета проекту – сприяння розбудові правового суспільства, створення умов доступності та прозорості рішень влади для громадськості шляхом розбудови мережі пунктів доступу громадян до офіційної інформації у бібліотеках України.

Завдяки проекту громадяни мають можливість отримати інформацію про діяльність органів державної влади (у т.ч. з електронних джерел) та дізнатись,

яким чином можна долучитись до процесу законотворення та впливати на процес прийняття державних рішень. Станом на 2015 р. пункти доступу громадян діють у майже тисячі бібліотек, створюючи мережу пунктів доступу громадян (ПДГ) до офіційної інформації, яка охоплює всі регіони України. Основними критеріями відкриття в бібліотеці пункту доступу громадян, і, як наслідок, долучення бібліотеки до мережі ПДГ, є наявність у бібліотеці комп'ютерів з вільним доступом до мережі Інтернет. Цікаві результати дає аналіз динаміки кількості комп'ютерів у бібліотеках для доступу користувачів до офіційної інформації в мережі, що припадає на одну бібліотеку. Показово, що найбільше комп'ютерів було у 2010 р. – 6,2, а у 2011 р. цей показник знизився до 5,6, у 2012 р. – до 4,5. Таке зниження пояснюється тим, що у 2010 р. до мережі приєдналися, в основному, обласні, районні та міські бібліотеки із значною кількістю комп'ютерів, або учасники збільшували комп'ютерний парк, а у 2011 та 2012 р. мережа дуже активно розширюється за рахунок районних та сільських бібліотек, кількість комп'ютерів у яких не більше п'яти, а часто – лише один комп'ютер.

Наступний крок – тренінг «Інформація органів влади для громадян у бібліотеці: пошук, доступ, консультування» для співробітника бібліотеки, до професійних обов'язків якого входить безпосереднє спілкування з користувачами.

Заслуговують на увагу дослідження УБА, спрямовані на узагальнення досвіду надання читачам доступу до офіційної інформації. Статистичний аналіз фіксує ПДГ за низкою критеріїв: бібліотек-учасників, донорів інформації, кількість користувачів, запитів, індивідуальних консультацій та довідок.

П'ять років діяльності мережі дає змогу фахівцям УБА узагальнити специфіку подібних проектів як інформаційного агрегатора і виділити найбільш поширені форми роботи. Окрім основного завдання – вільного доступу користувачів бібліотеки до інтернет-ресурсів офіційної інформації, здійснюються також індивідуальні консультації та надаються довідки користувачам щодо джерел та пошуку; здійснюється пошук офіційної інформації на запит користувача – конкретний документ чи підбірку документів за темою. Ці послуги надають понад 80 % усіх бібліотек-учасників. Групові заняття користувачів з методики пошуку офіційної інформації здійснюється переважно публічними бібліотеками – їх проводить лише 35 % бібліотек-учасників. Достатньо поширеними є виставки літератури; складання бібліографічних та вебліографічних списків; допомога в складанні та оформленні офіційних документів; розсилка інформації користувачам (представникам влади, ГО та ін.); юридичні консультації від волонтерів; друк та запис інформації на електронні носії тощо.

Висловлену раніше тезу про доступність і демократичність, як визначальні характеристики бібліотек у системі політико-правового інформування, підтверджують висновки УБА про специфіку категорій користувачів ПДГ. Основними користувачами послуг є соціально незахищені прошарки населення – пенсіонери (84 %), безробітні – (74,6 %), студенти, абітурієнти, люди з обмеженими можливостями тощо – для яких важливе безкоштовне

користування. Інша група – бізнес-кола, представники місцевої влади, юристи, для яких, очевидна принципова достовірність і якість офіційної інформації.

Через мережу поширюється не лише інформація органів державної влади, а й видання інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотек, що є одним з напрямів створення бібліотекою інформаційного середовища правового спрямування, представленого системною сукупністю інформаційно-аналітичних засобів вироблення інформаційних ресурсів та організаційно-методичного забезпечення, орієнтованою на задоволення потреб користувачів в інформаційних послугах і ресурсах правового характеру. УБА співпрацює з Національною бібліотекою України ім. В. І. Вернадського (НБУВ), Національною юридичною бібліотекою НБУВ, Службою інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади НБУВ, Фондом Президентів України НБУВ, які надають інформацію для поширення.

Оцінки ефективності діяльності мережі пунктів доступу громадян до офіційної інформації в бібліотеках дали підстави для обґрунтованого висновку – робота пунктів доступу громадян до офіційної інформації у бібліотеках є органічною для бібліотечної діяльності та бібліотечного обслуговування і спрямована на розбудову демократичного та громадянського суспільства, на конкретну інформаційну допомогу громадянам.

Шляхи подальшого розвитку мережі ПДГ в Україні передбачають її розширення, залучення до неї більшої кількості бібліотек різних рівнів та підпорядкувань, їхньої координації, кращого комп'ютерного оснащення та достатньої кількості інформаційних ресурсів, що надасть змогу доступу до офіційної інформації кожного громадянина, проведення широкої роз'яснювальної роботи серед населення про переваги й можливості сучасних бібліотек, більш тісну співпрацю з органами влади. Створення єдиної регіональної та загальнодержавної мережі ПДГ передбачає, що будь-який громадянин, який має доступ до Інтернету (з особистого ПК, у бібліотеці, будь-де), матиме змогу задовольнити своє право на отримання інформації урядового характеру в найкоротший термін. Розвиток мережі ПДГ вбачає її розширення в інтернет-центрах при сільських бібліотеках району, діяльність яких буде спрямована на обмін досвідом у сфері надання доступу до офіційної інформації органів державної влади і місцевого самоврядування.

Нагальність цього процесу визначена необхідністю аналізу сучасних інформаційних потоків, удосконалення організації співробітництва громадських та державних структур в Україні; новими можливостями інформаційних обмінів, удосконаленням інформаційно-аналітичного забезпечення владних структур, всієї системи користувачів електронної інформації.

А. Берегельський,

мол. наук. співроб. відділу обслуговування інформаційними ресурсами НЮБ
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Візуальна аналітика як метод узагальнення великих потоків даних

Однією з найбільших проблем у сучасному інформаційному просторі є нагромадження величезної кількості даних, що накопичуються в результаті дослідження певної проблематики. Їх аналіз необхідний для виявлення причин, ознак, прямих та побічних проявів, імовірних наслідків будь-якого значущого процесу чи явища.

Отже, сьогодні нагальною є проблема осмислення потоків інформації, без чого напрацьовані її масиви даних залишатимуться непридатними для ефективного використання. Тож активне використання на практиці та актуалізація теоретичного осмислення впровадження аналітики даних та інфографіки за її результатами цілком закономірні. Автори єдиного на сьогодні повноцінного посібника з цієї теми з The European Journalism Centre і The Open Knowledge Foundation сходяться на думці, що в ситуації надлишку інформації важливим завданням стає структуризація потоку даних і максимально зрозуміле і наочне донесення інформації до аудиторії. Графічне зображення – один з найефективніших інструментів у цій галузі.

Отже, аналітичне осмислення масивів інформації – один з головних трендів на сьогодні. І, як ми сьогодні можемо спостерігати, аналітика в доступному для сприйняття вигляді швидко і надовго вкарбовується в пам'яті читача; дає змогу виявити і врахувати тенденції, динаміку, масштаби тих чи інших процесів. З цією метою доцільно візуалізувати статистичні дані, результати соціологічних опитувань тощо.

Однак не обов'язково вся необхідна інформація для візуалізації міститься в готовому вигляді. Щодня в ЗМІ з'являється величезна кількість інформації, що актуалізує узагальнення новинного потоку. Інформаційно-аналітичними службами СІАЗ та НЮБ НБУВ здійснюється постійний моніторинг сайтів новин з метою визначення найбільш актуальних питань суспільно-політичного життя України, їх дослідження та порівняння. Узагальнення цих значних масивів інформації здійснюється в різних проектах та за різними алгоритмами. Оберемо для детального дослідження процес створення інформаційно-аналітичного проекту «Інформаційні акценти», що представляє візуалізацію результатів кількісно-якісних резонансних повідомлень центральних та регіональних електронних ЗМІ за підсумками місяця. Для низки проектів аналітичних підрозділів НБУВ здійснюється щоденний якісний відбір необхідного контенту за потребами замовника. Відібрані й систематизовані матеріали дають можливість відстежити кількість та мінливість найактуальніших повідомлень у ЗМІ з плином часу, систематизувавши таким чином, уявлення про новинні потоки та оціночне забарвлення у висвітленні тих чи інших тем і персоналій. Така постійна систематизація і є метою проекту

«Інформаційні акценти», відповідно, формулювання мети, як у наведеному прикладі, – перший етап роботи.

Варто зазначити, що сайти новин досить часто передруковують повідомлення з інших джерел, що дає змогу обмежитись деякою кількістю сайтів для перегляду. Тому, не менш важливим є підбір інформаційних ресурсів для пошуку найбільш актуальних та резонансних тем. Такі джерела мають відповідати певним критеріям, у першу чергу – популярності й впливовості, оскільки саме пул популярних ресурсів найістотніше впливає на формування інформаційної картини. Впливовість ресурсу визначається за кількістю читачів та передруків і посилань на їх новини. Отже, другий етап роботи полягає у пошуку найактуальніших (найбільш резонансних) тем для дослідження. Процес виявлення та фіксації ключових тем може відбуватися як вручну, і в цьому випадку слід враховувати фактор суб'єктивності та принципової неможливості досягнення вичерпності відбору, так і в автоматизованому режимі, що хибує певним схематизмом (при застосуванні комп'ютерних програм складніше уникнути врахування неоригінальних публікацій, нижча точність виявлення емоційно-оціночного забарвлення, складніше врахувати сарказм тощо) досить інтуїтивно.

На сьогодні для проекту «Інформаційні акценти» ми виокремили три основні блоки повідомлень: «Процес законотворення», «АТО і проблеми окупованих територій», «Українсько-російське протистояння (інформаційний аспект)», кожен з яких, у свою чергу, містить низку підтем.

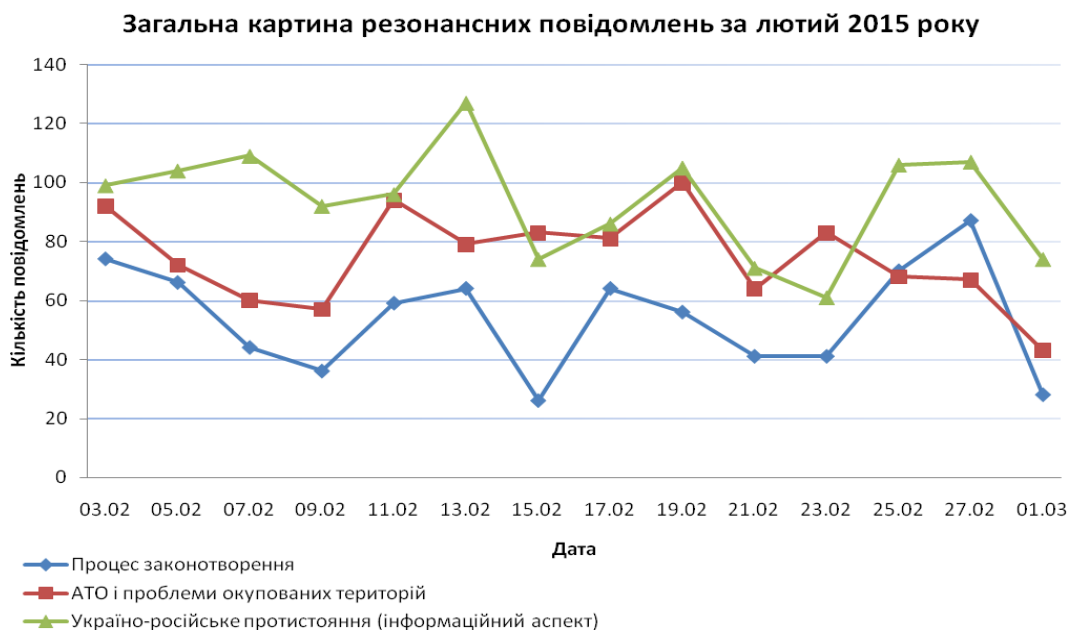

Рис. 1. Динаміка і кількісне співвідношення основних резонансних тем місяця

За отриманими результатами ручної систематизації теми можуть бути додатково доопрацьовані в пошукових системах, таких як Google та Яндекс. Сучасні пошукові системи достатньо «розумні» і результати їх відбору, зазвичай, дуже точні. Вони, у першу чергу, показують ті джерела, що мають високий ступень довіри та репутацію як з боку інтернет-користувачів, так і самих пошукових систем. Слід звернути увагу, що в результатах пошуку

посилання на повідомлення, крім назви статті, містять також короткі анонси повідомлень.

На третьому етапі роботи відбувається аналіз і обробка інформації: систематизація зібраного матеріалу, що дасть можливість забезпечити цілісність графічної ідеї та порівняти систематизовані дані. Отримані дані вносимо в програму Microsoft Excel, у якій програмі зручно та швидко виконувати розрахунки, і за ними ж можна побудувати більшість необхідних діаграм та графіків.

Отже, усі отримані дані ми зводимо до кількох основних діаграм:

- загальна картина резонансних повідомлень за місяць;
- оціночний розподіл основних суспільно-політичних та економічних проблем за місяць;
- середньодобовий показник резонансних повідомлень за місяць.

Крім того, ми розглядаємо окремо кожен з основних тематичних блоків включно з усіма підтемами, свого роду розгорнутий вигляд уже згадуваної діаграми «Загальна картина резонансних повідомлень за місяць».

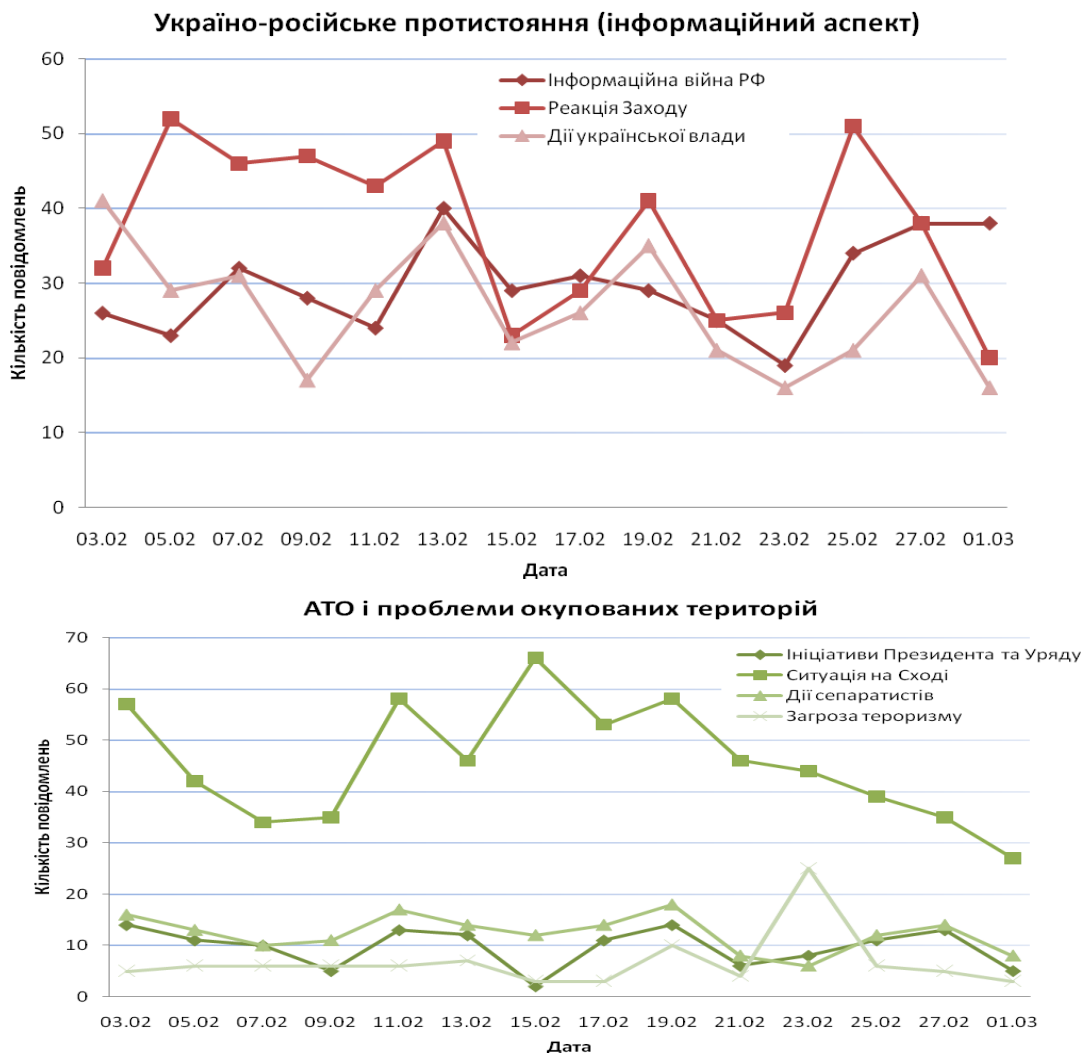

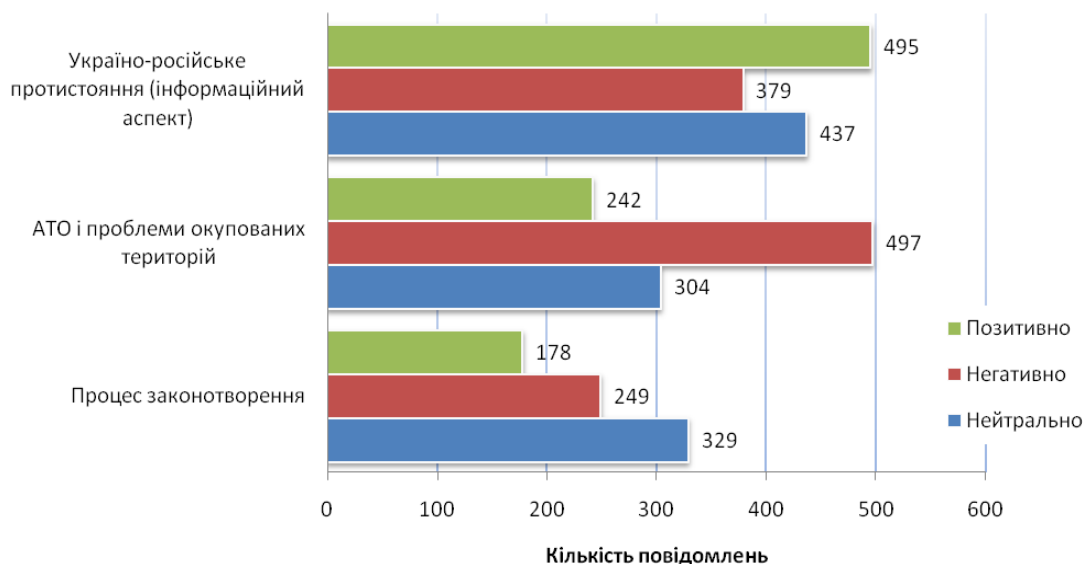
Рис. 2.

Деталізація резонансних повідомлень за місяць

Щодо оціночного розподілу, беремо лише сумарну кількість повідомлень основних тематичних блоків за місяць. У цьому випадку, ми отримуємо досить

показову діаграму, де чітко видно, що в оцінках інформаційного протистояння та дипломатії переважають, хоч і не абсолютно, позитивні для України повідомлення. Проте оцінка у вітчизняних ЗМІ процесу законотворення та військових дій у зоні АТО в сумарному підсумку – негативна.

Оціночний розподіл основних суспільно-політичних та економічних проблем за лютий 2015 року

Середньодобовий показник дає нам змогу порівняти всі підтеми основних блоків повідомлень за середньою кількістю повідомлень на добу протягом розгляданого місяця.

За підсумками кварталу-року доцільно готувати додаткові підсумкові огляди. За цей період певні тематичні блоки досліджуваних новин, як правило, видозмінюються та «обростають» новими підтемами. З таким підходом інформація до замовника надходить своєрідними порціями, постійно актуалізуючи результати і вибудовуючи узагальнюючі тренди. Такий підхід іноді називають структурною аналітикою.

До уваги держслужбовця

Ю. Шевченко, мол. наук. співроб. НБУВ
В. Радченко, голов. бібліограф НБУВ

Міжнародний захист біженців

Біженці та вимушені переселенці: зарубіжний досвід

Бібліографія (1992–2015 рр.)

Монографії, автореферати дисертацій, дисертації, навчальні посібники, матеріали конференцій

1. Актуальные проблемы миграции. Международные механизмы защиты прав беженцев : материалы 4-го семинара, проведенного Правозащитным центром «Мемориал» 24–26 апр. 1998 г. по программе «Организация Сети юридических консультаций «Миграция и право» для беженцев и вынужденных переселенцев России» / сост.: С. А. Ганнушкина, И. А. Золотаревская. – М. : Звенья, 1999. – 207 с.

ООН/695

2. Актуальные проблемы реализации законодательства по вопросам определения статуса беженца : материалы учеб.-метод. сборов / Центр подготовки специалистов по делам миграции ; сост.: Л. В. Иванова [и др.]. – Домодедово : ВИПК МВД России, 2005. – 114 с. : ил. – (Труды ВИПК МВД России / МВД России, Государственное образовательное учреждение дополнительного профессионального образования «Всероссийский институт повышения квалификации сотрудников МВД России» ; вып. 7).

3. Альбертіні Л. М. Правове регулювання громадянства в європейських державах (порівняльний аналіз) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Альбертіні Ламара Михайлівна ; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 1999. – 18 с. – укр., рос.

Детально досліджено проблему множинного громадянства, а також проблеми без громадянства, громадянства біженців.

Ра314660

4. Альбертіні Л. М. Правове регулювання громадянства в європейських державах (порівняльний аналіз) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Альбертіні Ламара Михайлівна ; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка, Каф. конституц. і адмін. права. – Київ, 1998. – 214 арк.

Дс65557

5. Буроменський М. В. Міжнародний захист прав людини та права біженців : навч. посіб. / М. В. Буроменський ; [Упр. Верхов. Комісара ООН у справах біженців]. – Київ, 2002. – 160 с.

6. Буроменський М. В. Міжнародний і національний захист прав людини та права біженців : навч. посіб. / М. В. Буроменський, В. М. Стешенко, В. Г. Куць. – Харків : [б. в.], 2004. – 198 с.

7. Гончаренко О. А. Статус біженця в міжнародному праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Гончаренко Олена Андріївна ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Харків, 2005. – 19 с.

Ра337688

8. Гончаренко О. А. Статус біженця в міжнародному праві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Гончаренко Олена Андріївна ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Харків, 2005. – 181 арк.

Дс90178

9. Защита беженцев: вопросы и ответы / Упр. Верхов. комиссара ООН по делам беженцев. – [Б. г.] : УВКБ ООН, 1996. – 19 с.

ООН/556

10. Защита беженцев : руководство по междунар. праву беженцев / Упр. Верхов. комиссара ООН по делам беженцев, Межпарламент. союз ; сост.: К. Ястрам, М. Аширон. – Женева, 2001. – 147 с. – (Пособие для парламентариев ; № 2/2001).

11. Иванов Д. В. Беженцы в современном международном праве / Д. В. Иванов. – М. : Международ. отношения, 2006. – 200 с.

12. Иванов Д. В. Правовой статус лиц, ищущих убежище, в современном международном праве / Д. В. Иванов, Н. А. Бобринский. – Москва : Статут, 2009. – 299 с.

13. Конвенция и протокол, касающиеся статуса беженцев / [Упр. Верхов. Комиссара ООН по делам беженцев]. – [Женева] : Секция обществ. информ. ООН, 1996. – 54 с.

ООН/555

14. Лебідь І. Г. Розвиток відносин Російської Федерації та Європейського Союзу у сфері міжнародної безпеки (1992–2010 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 / Лебідь Ірина Геннадіївна ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2014. – 20 с.

Визначено основні напрями взаємодії, серед яких – прикордонне співробітництво та пов'язані з ним питання нелегальної імміграції, біженців,

торгівлі людьми наркотрафіку, тероризму, екологічної безпеки.

Ра407202

15. Лобов М. Б. Вопросы применения Европейской конвенции по правам человека: Гарантии имущественных прав. Защита прав беженцев. Контроль за исполнением решений Европейского Суда : сб. докл. / М. Б. Лобов ; Правозащит. центр «Мемориал». – М. : Р. Валент, 2001. – 111 с.

ООН/784

16. Максименко С. В. Шенгенское право и свобода движения: международно-правовые аспекты глобальной миграции : [монография] / С. В. Максименко. – Одесса : Астропринт, 2005. – 190 с.

Ва672749

17. Международные акты о правах человека : сб. док. / сост. и авт. вступ. ст.: В. А. Карташкин, Е. А. Лукашева ; Комис. по правам человека при Президенте Рос. Федерации, Ин-т государства и права РАН. – 2-е изд., доп. – М. : НОРМА (Изд. гр. НОРМА – ИНФРА-М), 2002. – 911 с.

Из содерж.: Конвенция о статусе беженцев (принята Конференцией полномочных представителей по вопросу о статусе беженцев и апатридов 28 июля 1951 г., созванной в соответствии с резолюцией 429 (V) Генеральной Ассамблеи ООН от 14 декабря 1950 г.). – С. 455–467; Протокол, касающийся статуса беженцев. – С. 468–470; Устав Управления Верховного комиссара Организации Объединенных Наций по делам беженцев (принят резолюцией 428 (V) Генеральной Ассамблеи ООН от 14 декабря 1950 г.). – С. 471–474.

Вс38882

18. Міхасюта О. В. Діяльність міжнародних організацій у справах біженців у країнах Західної Європи (20–90-ті роки ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 / Міхасюта Олександра Вікторівна ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2006. – 20 с.

Ра345792

19. Міхасюта О. В. Діяльність міжнародних організацій у справах біженців у країнах Західної Європи (20–90-ті роки ХХ століття) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 / Міхасюта Олександра Вікторівна ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2006. – 231 арк.

Дс95159

20. Поєдинок О. Р. Права біженців у контексті фрагментації міжнародного права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Поєдинок Ольга Романівна ; Ін-т законодавства ВР України. – Київ, 2010. – 20 с.

Досліджено вплив процесу фрагментації міжнародного права на формування механізму захисту прав біженців.

Ра369951

21. Поєдинок О. Р. Права біженців у контексті фрагментації міжнародного права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Поєдинок Ольга Романівна ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – Київ, 2009. – 236 арк.

Дс116489

22. Прокушева Н. В. Социальная адаптация беженцев и вынужденных переселенцев в современном российском обществе = The social adaptation of refugees and forced migrants in the contemporary Russian society. (на материалах Республики Бурятия) / Н. В. Прокушева ; Федерал. агентство по образованию, Гос. образоват. учреждение высш. проф. образования «Бурят. гос. ун-т» (ГОУ ВПО БГУ). – Улан-Удэ : Изд-во БГУ, 2009. – 211 с. : ил., табл.

23. Руководство по процедурам и критериям определения статуса беженцев: (согласно Конвенции 1951 г. и Протоколу 1967 г., касающихся статуса беженцев) / ООН, Упр. Верхов. Комиссара по делам беженцев. – Переизд. – Женева, 1992. – 124 с.

ООН/538.2

24. Руководство по процедурам и критериям определения статуса беженцев (согласно Конвенции 1951 года и Протоколу 1967 года, касающихся статуса беженца), Женева, 1992 год / Упр. Верхов. Комиссара ООН по делам беженцев. – Смоленск : Маджента, 2005. – 95 с.

25. Сборник международно-правовых документов и национальных законодательных актов по вопросам беженцев / пер. А. В. Щербов ; сост.: Ю. Л. Сарашевский, А. В. Селиванов. – Минск : Тесей, 2000. – 463 с.

Ва604345

26. Сборник эссе о миграции «Миграционные проблемы в странах Западной Европы, Российской Федерации и других республиках СНГ» = Collection of essays on migration «Migration problems in the countries of Western Europe, Russian Federation and other CIS republics» / Фонд «АВО Хайматгартен», Проект «Мосты добрососедства». – Одесса : Елтон, 2011. – 164 с. : фот. – Текст рус. и англ.

Ва787065

27. Сірант М. М. Статус біженців у Європейському Союзі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Сірант Мирослава Миколаївна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2008. – 16 с.

Ра356898

28. Сірант М. М. Статус біженців у Європейському Союзі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Сірант Мирослава Миколаївна ; Львів. нац. ун-т

ім. І. Франка. – Львів, 2008. – 234 арк.
Дс107418

29. Шуршалова Е. С. Конституционно-правовое регулирование и защита прав беженцев, вынужденных переселенцев в Российской Федерации / Е. С. Шуршалова ; Поволж. кооперат. ин-т (фил.) Авт. некоммерч. орг. высш. проф. образования Центросоюза Рос. Федерации «Рос. ун-т кооперации». – Энгельс, 2013. – 213 с.

Статті з періодичних видань, збірників

30. Андриченко Л. В. Беженцы и вынужденные переселенцы (правовые проблемы) / Л. В. Андриченко, Е. В. Белоусова // Государство и право. – 1995. – № 5. – С. 39–44.
Ж7920

31. Андриченко Л. В. Статус беженцев и вынужденных переселенцев: сравнительно-правовой аспект / Л. В. Андриченко, Е. В. Белоусова // Ежегодник рос. права. – М., 2000. – С. 270–277.

32. Белькова Е. Г. Беженцы и переселенцы: разграничение понятий / Е. Г. Белькова // Изв. Иркут. гос. экон. акад. (Байкал. гос. ун-та экономики и права). – Иркутск, 2008. – № 3. – С. 113–116.
Ж100068

33. Брилева В. А. Защита прав беженцев на международном и национальном уровне / В. А. Брилева // Право и государство: традиции и перспективы : материалы Междунар. науч. конф. студ. и аспирантов, Минск, 29–30 окт. 2003 г. – Минск, 2004. – С. 60–62.

34. Виступ Верховного Комісара ООН з питань біженців на церемонії нагородження медаллю Нансена, Женева, 5 жовтня, 1998 // Проблеми міграції. – 1998. – № 4. – С. 38–39.
Ж15619

35. Внутригосударственное законодательство о порядке предоставления статуса беженца и права на убежище в странах – членах Европейского Союза на примере Франции, Италии, Испании : (свод. реферат) // Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Серия 4, Государство и право : реф. журн. – 2001. – № 1. – С. 182–194.
Ж63672/с. 4

36. Волох В. А. Правовой статус беженцев в международном и российском праве / В. А. Волох // Закон и право. – 2007. – № 10. – С. 14–17.

37. Герасименко Є. С. Адміністративне затримання біженців та пошукувачів притулку. Досвід Європейського Союзу / Є. С. Герасименко // Роль та місце ОВС у розбудові демократичної правової держави : матеріали наук.-практ. конф. (10 квіт. 2009 р.) / Одес. держ. ун-т внутр. справ. – Одеса, 2009. – С. 188–189.

38. Герасименко Є. С. Визначення біженців. Критерії виключення / Є. С. Герасименко // Бюл. М-ва юстиції України. – 2009. – № 4–5. – С. 144–149.

39. Герасименко Є. С. Врегулювання проблеми біженців. Документи Ліги Націй / Є. С. Герасименко // Бюл. М-ва юстиції України. – 2009. – № 8. – С. 58–70.

Ж16817

40. Герасименко Є. С. Критерії визначення біженців за законодавством Європейського Союзу. Відповідність загальним мінімальним стандартам / Є. С. Герасименко // Бюл. М-ва юстиції України. – 2009. – № 10. – С. 49–56.

Ж16817

41. Герасименко Є. С. Правила розподілу відповідальності між державами-членами Європейського Союзу щодо розгляду заяв про надання статусу біженців / Є. С. Герасименко // Бюл. М-ва юстиції України. – 2009. – № 3. – С. 51–57.

Ж16817

42. Герасименко Є. С. Урегулювання проблеми біженців на міжнародному рівні: історико-правовий аспект / Є. С. Герасименко // Південноукр. правничий часоп. – 2009. – № 1. – С. 233–235.

Ж25728

43. Гринда Н. Геополітичні та економічні чинники міграції біженців у ХХ столітті / Н. Гринда // Вісн. Львів. ун-ту. Серія: Міжнародні відносини. – 2000. – Вип. 2. – С. 28–31.

Ж28852/міжнар. відн.

44. Денисов В. В. Понятие «беженец» в законодательстве Российской Федерации и странах Западной Европы: проблема универсализации правовой дефиниции / В. В. Денисов // Вестн. Рос. ун-та дружбы народов. Серія: Юридические науки. – 2003. – № 1. – С. 40–47.

45. Дехганизаде-Багдабади А. Миграционная политика современных государств / А. Дехганизаде-Багдабади // Нова парадигма: філософія, політологія, соціологія : журн. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Творче об-ня «Нова парадигма». – Київ, 2009. – Вип. 91. – С. 136–147.

Ж69541

46. Діденко Н. А. Розвиток міжнародно-правового поняття «біженці» на сучасному етапі [Електронний ресурс] / Н. А. Діденко // Часоп. Київ. ун-ту права. – 2011. – № 4. – С. 379–383. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Chkup_2011_4_93.pdf.

47. Дяченко В. І. Проблеми підвищення ефективності прокурорського нагляду за додержанням законів щодо захисту прав мігрантів, біженців та осіб без громадянства / В. І. Дяченко // Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – Київ, 2010. – Вип. 94, ч. 2. – С. 144–151.

Проблема захисту прав громадян за кордоном.
Ж68200

48. Жванко Л. Джерело з історії вивчення проблеми біженства Першої світової війни в Російській імперії («Керівні положення по влаштуванню біженців») / Л. Жванко // Київ. старовина. – 2006. – № 6. – С. 113–123.

Охарактеризовано «Керівні положення по влаштуванню біженців», які стали ще однією спробою влади Російської імперії розширити правове поле соціального захисту біженців у роки Першої світової війни.

Ж14441

49. Жуков Р. А. Получение в судебном порядке статуса беженца и вынужденного переселенца / Р. А. Жуков // Право и политика. – 2009. – № 4. – С. 901–908.

50. Зинченко Н. Н. Международно-правовая практика предоставления статуса беженца / Н. Н. Зинченко // Миграц. право. – 2011. – № 3. – С. 9–13.

51. Зинченко Н. Н. Международно-правовое регулирование сотрудничества государств в оказании помощи беженцам / Н. Н. Зинченко // Рос. юстиция. – 2012. – № 3. – С. 24–26.

52. Зінченко Н. Становлення інституту захисту прав біженців у системі міжнародного права: сучасний етап / Наталія Зінченко // Віче. – 2011. – № 12. – С. 2–4.

Ж14474

53. Иванова Н. Ю. К вопросу о статусе беженца в международном праве / Н. Ю. Иванова // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. – 2009. – № 3. – С. 74–76.

54. Калаянова Л. В. Феномен біженців як правовий показник розпаду міжнародних соціальних зв'язків [Електронний ресурс] / Л. В. Калаянова //

Південноукр. правничий часоп. – 2013. – № 1. – С. 80–82. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pupch_2013_1_27.pdf.

55. Качур Е. А. Правовое регулирование вопросов, возникающих при определении статуса беженца / Е. А. Качур // Проблемы законности : акад. зб. наук. пр. / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Харків, 2002. – Вип. 56. – С. 203–207.

Ж69059

56. Клинова Е. В. Проблемы беженцев в Европе : (свод. реферат) / Е. В. Клинова // Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Серия 4, Государство и право : реф. журн. – 2000. – № 3. – С. 200–207.

Ж63672/с. 4

57. Кокая И. Права беженцев. Содержание и основные черты / И. Кокая // Закон и право. – 2004. – № 3. – С. 3–9.

Ж16717

58. Конвенция о статусе беженцев // Сборник международно-правовых документов и национальных законодательных актов по вопросам беженцев / пер. А. В. Щербов ; сост.: Ю. Л. Сарашевский, А. В. Селиванов. – Минск, 2000. – С. 56–74.

Ва604345

59. Конвенция 1951 года о статусе беженцев // Международные акты о правах человека. Серия: Права человека : сб. междунар.-прав. актов в области прав человека / сост.: Г. М. Мяликулыев, М. Б. Каррыев, Г. Э. Худайназаров ; Туркмен. нац. ин-т демократии и прав человека при Президенте Туркменистана, Представительство УВКБ ООН в Туркменистане. – Ашгабат, 2000. – Вып. 11. – С. 276–295.

Ва606702

60. Кориневич В. О. Питання біженців та переміщених осіб при здійсненні миротворчих операцій ООН / В. О. Кориневич // Шевченківська весна' 2013 : тези наук. студент. доп. з актуал. проблем міжнар. права на наук. конф. студ., аспірантів, молодих вчених : спецвип. Київ. студент. журн. міжнар. права Jus Gentium. – Київ, 2013. – С. 64–66.

61. Котенко Д. Г. Международное регулирование проблем правового статуса беженцев / Д. Г. Котенко // Проблемы совершенствования законодательства и практики его применения : материалы Междунар. науч. конф. студентов и аспирантов, посвященных 85-летию БГУ Минск, 19–20 окт. 2006 г. – Минск, 2007. – С. 21–22.

62. Кривенко Ю. І. Теоретико-методологічні основи аналізу міграційних процесів / Ю. І. Кривенко // Нова парадигма. – 2010. – Вип. 94. – С. 214–223.

Представлені основні підходи до визначення поняття «міграційні процеси» та їх типологізації. Обґрунтовано правові основи визначення статусу біженця (в рамках Угоди ООН 1951 р. і Протоколу 1967 р.).

Ж69541

63. Лавер О. Г. Біженці, вимушені переселенці та нелегальні мігранти ХХ – початку ХХІ століть як глобальна проблема людства / О. Г. Лавер // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Серія: Історія. – 2014. – № 2. – С. 92–100.

Розглянуто динаміку чисельності біженців, вимушених переселенців та нелегальних мігрантів за континентами земної кулі та окремими країнами.

Ж68850/іст.

64. Лебедева Л. С. Развитие прав беженцев: от Лиги наций к региональным законодательствам / Л. С. Лебедева // Гуманітарні студії : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 2008. – № 4. – С. 219–221.

Ж74003

65. Лілія О. Проблема біженців у зовнішній політиці держав світу / О. Лілія // Південна Україна в міжнародних відносинах: історія та сучасність : зб. матеріалів ІV регіон. студент. наук.-практ. конф., 21–22 квіт. 2011 р., Миколаїв / Чорномор. держ. ун-т ім. П. Могили. – Миколаїв, 2011. – С. 29–32.

Ва775044

66. Лукова Є. О. Правове регулювання статусу біженців на міжнародному рівні / Є. О. Лукова // Інновації в юридичній науці та правозастосовчій практиці : зб. матеріалів Міжнар. юрид. наук.-практ. інтернет-конф. «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 29 трав. 2014 р. : тези наук. доп. – Київ, 2014. – С. 113–118.

67. Макаруха З. Гармонізація процесуального права притулку в рамках ЄС / З. Макаруха // Вісник Національної Академії правових наук України : зб. наук. пр. / Акад. прав. наук України. – 2010. – № 1. – С. 215–225.

Ж68574

68. Малахов В. Интеграция мигрантов как административная проблема: опыт Евросоюза / В. Малахов // Мировая экономика и междунар. отношения. – 2015. – № 1. – С. 77–87.

69. Малиновська О. Європейський досвід впливу на міграційні процеси / О. Малиновська // Юрид. вестн. – 2002. – № 4. – С. 124–130.

Ж14629

70. Международные стандарты защиты прав беженцев // Право и

политика. – 2001. – № 12. – С. 121–124.

Ж22953

71. Мірошніченко С. О. Міжнародний захист біженців у сучасних умовах / С. О. Мірошніченко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Судова реформа 1864 року в історії українського державотворення», 14 листопада 2014 року. – Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції», 10 грудня 2014 року. – Харків, 2014. – С. 192–193.

Ва788002

72. Мудрак Д. Досвід Республіки Польща у сфері управління міграційними процесами (інституційне та нормативно-правове забезпечення процедури надання статусу біженця) / Д. Мудрак // Вісн. Вищого Адмін. суду України. – 2009. – № 1. – С. 82–85.

Ж25822

73. Наджафгулиев Р. Понятие беженца в административном праве / Р. Наджафгулиев // Гражданин и право. – 2012. – № 9. – С. 91–95.

74. Наджафгулиев Р. Проблемы правового регулирования предоставления статуса беженца или вынужденного (внутри страны) переселенца в Азербайджанской Республике [Электронный ресурс] / Р. Наджафгулиев // Українознав. альм. – 2013. – Вип. 11. – С. 264–267. – Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ukralm_2013_11_81.pdf.

75. Никитин Е. Статус беженцев и вынужденных переселенцев / Е. Никитин // Рос. юстиция. – 1996. – № 9. – С. 25–26.

Ж27359

76. Новік В. Законодавство про біженців в окремих країнах: порівняльне резюме / В. Новік // Упр. сучас. містом. – 2002. – № 10–12. – С. 53–60.

Ж23555

77. Обобщение судебной практики рассмотрения дел, связанных с применением законодательства о беженцах и вынужденных переселенцах // Бюл. Верхов. Суда РФ. – 2000. – № 5. – С. 20–24.

Жс28656

78. Олаки А. Х. А. Право убежища и международная защита беженцев / А. Х. А. Олаки // Проблемы развития юридической науки и практики в условиях формирования правовой системы Украины. – Харьков, 1995. – С. 49–53.

79. Панова Г. В. Історія становлення та розвитку поняття «біженець»

відповідно до міжнародно-правової доктрини / Г. В. Панова // Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Спілка юристів України, Вища шк. права. – 2005. – Вип. 28. – С. 288–295.

Ж69395

80. Пастухова Л. Верховенство права у забезпеченні реалізації міжнародно-правового статусу біженців у країнах Співдружності Незалежних Держав / Л. Пастухова, А. Шуміленко // Вісн. Львів. ун-ту. Серія: Міжнародні відносини. – 2008. – Вип. 25. – С. 192–199.

Ж28852/міжнар. відн.

81. Патійчук В. О. Основні напрями сучасної міграційної політики країн Європейського Союзу щодо біженців / В. О. Патійчук, Ю. В. Хом'як // Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Л. Українки. – 2010. – № 3. – С. 63–68.

Ж69212

82. Патрик М. Действия МККК в защиту беженцев и перемещенных лиц / М. Патрик // Междунар. публич. и частн. право. – 2002. – № 4. – С. 29–34.

Ж23266

83. Поєдинок О. Р. Міжнародно-правовий захист біженців, які перебувають під контролем однієї зі сторін міжнародного збройного конфлікту / О. Р. Поєдинок // Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – 2010. – Вип. 88, ч. 1. – С. 93–94.

Ж68200

84. Поєдинок О. Р. Особливості міжнародно-правового захисту жінок-біженців / О. Р. Поєдинок // Четверті юридичні читання : матеріали Міжнар. наук. конф., 3–4 квіт. 2008 р. / М-во освіти і науки України, НАН України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Київ. ун-т права. – Київ, 2008. – С. 372–374.

Ва704421

85. Поєдинок О. Р. Принцип заборони дискримінації в міжнародному праві захисту прав людини та міжнародному праві захисту біженців / О. Р. Поєдинок // Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Спілка юристів України, Вища шк. права. – 2009. – Вип. 46. – С. 549–555.

Ж69395

86. Протокол 1967 г., касающийся статуса беженцев (принят в Женеве 31 января 1967 года) // Международные акты о правах человека. Серия: Права человека : сб. междунар.-прав. актов в области прав человека. / сост.:

Г. М. Мьяликугульєв, М. Б. Каррыєв, Г. Э. Худайназаров ; Туркмен. нац. ин-т демократии и прав человека при Президенте Туркменистана, Представительство УВКБ ООН в Туркменистане. – Ашгабат, 2000. – Вып. 11. – С. 295–299.

Ва606702

87. Римаренко Ю. І. Права мігрантів та біженців у контексті самоствердження особистості / Ю. І. Римаренко // Міжнародне міграційне право : підручник : універс. курс / Ю. І. Римаренко ; Нац. акад. внутр. справ України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАНУ, Ін-т законодавства Верхов. Ради України, Ун-т сучас. знань, Маріупол. держ. гуманіт. ун-т. – Київ, 2007. – С. 175–232.

Вс44421

88. Руководящие принципы, относящиеся к вынужденным переселенцам // Вестн. Моск. ун-та. Серия 11, Право. – 2000. – № 6. – С. 84–94.

Ж13866/пр.

89. Сірант М. М. Діяльність міжнародних інституцій щодо захисту прав біженців / М. М. Сірант // Вісн. Запоріз. юрид. ін-ту. – 2003. – № 4. – С. 26–35.

Ж69630

90. Сірант М. М. Європейський досвід вирішення проблем біженців / М. М. Сірант // Митна справа. – 2003. – № 3. – С. 80–86.

Ж16417

91. Сірант М. М. Законодавче вирішення проблем біженців у європейських країнах / М. М. Сірант // Вісн. наук. т-ва курсантів та студентів Львів. держ. ун-ту внутр. справ. – Львів, 2006. – № 1 : Механізм правового регулювання у правоохоронній та правозахисній діяльності в умовах формування громадського суспільства (Осінні юридичні читання) : тези доп. та повідомл. учасників Всеукр. курсант.-студент. наук. конф. 10 листоп. 2006 р. – С. 129–131.

Ж73189

92. Тиндик Н. П. Характер правової системи країн Європейського Союзу щодо надання статусу біженців / Н. П. Тиндик // Економіка. Фінанси. Право. – 2008. – № 11. – С. 22–26.

Ж14708

93. Ткачук Ж. Актуальні аспекти правового статусу біженців у міжнародному праві / Ж. Ткачук // Актуальні проблеми правотворення в сучасній Україні : зб. матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф. 24 квіт. 2014 р. / НАН України, М-во освіти і науки України, Київ. ун-т права, Союз юристів України. – 2014. – Вип. 5. – С. 147–149.

94. Товт М. Проблема біженців на новому східному кордоні ЄС та шляхи її вирішення / М. Товт // Україна на перехресті геополітичних інтересів: актуальні аспекти проблеми : зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. наук. конф. (м. Ужгород, 5–6 груд. 2006 р.) / Закарпат. держ. ун-т, Навч.-наук. ін-т філософії та євроінтеграц. дослідж. – Ужгород, 2007. – С. 159–169.

Ва681673

95. Третьяков Д. Захист прав біженців та шукачів притулку в практиці Європейського суду з прав людини / Д. Третьяков // Міжнародна науково-практична конференція «Роль і вплив практики адміністративного судочинства на розвиток публічного права», м. Київ, 29–30 листоп. 2012 р. : зб. матеріалів конф. / Вищий адмін. суд України. – Київ, 2012. – С. 336–339.

Ва761853